Dadansoddi ar gyfer Polisi

YMCHWIL GYMDEITHASOL Y LLYWODRAETH

GOVERNMENT SOCIAL RESEARCH

Analysis for Policy

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:
11/2020
DYDDIAD CYHOEDDI:
27/02/2020

Dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi: Adroddiad diweddaru 2020

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-80038-193-3

Dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi:

Adroddiad diweddaru 2020

Nerys Owens ac Ian Jones

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi Llywodraeth Cymru

Adroddiad Ymchwil Llawn: Owens, N. a Jones, I. (2020). *Dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi: adroddiad diweddaru 2020*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 11/2020.

Ar gael yn: https://llyw.cymru/dealltwriaeth-y-cyhoedd-o-ddatganoli-trethi-adroddiad-diweddaru-2020

Safbwyntiau'r ymchwilwyr sy'n cael eu mynegi yn yr adroddiad hwn, ac nid o reidrwydd safbwyntiau Llywodraeth Cymru

Am wybodaeth bellach, cysylltwch â:

Nerys Owens

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 0300 025 8586

E-bost: nerys.owens@llyw.cymru

Tabl cynnwys

Rhestr o'r tablau 2

Rhestr o'r ffigurau 2

1. Cyflwyniad 4
2. Rheolaeth dros drethi sy'n cael eu talu yng Nghymru 7
3. Ymwybyddiaeth o wahanol drethi 9
4. Datganoli trethi 10
5. Lefel y rheolaeth ymddangosiadol dros drethi penodol 14
6. Treth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ 15
7. Treth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru 25
8. Treth Incwm 25
9. Y Dreth Gyngor 15
10. Treth ar Werth 29
11. Treth ar alcohol 32
12. Treth ar deithiau awyr 17
13. Cysylltiad rhwng refeniw trethi a gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru 34
14. Atodiad A: Methodoleg 35
15. Atodiad B: Holiaduron 40
16. Atodiad C: Gwybodaeth gefndirol am drethi'r DU a threthi a ddatganolwyd i Gymru 42
17. Cyfeiriadau 45

Rhestr o'r tablau

Tabl 1: A ydych chi'n ymwybodol bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yng Nghymru, sef y Dreth Trafodiadau Tir (Treth Dir y Dreth Stamp yn Lloegr) a'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi (Treth Dirlenwi yn Lloegr)? 12

Tabl 2: A ydych chi'n ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019? [a]....21

Tabl 3: Sut y gwnaethoch chi ddod yn ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol?....24

Tabl 4: Faint o'r arian a godir o drethi yng Nghymru y byddech chi'n disgwyl ei weld yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru (fel ysgolion, ysbytai a gwasanaethau eraill)? 34

Tabl A.1: Diffiniad o ranbarthau 37

Tabl A.2: Diffiniad o gyrhaeddiad addysgol....38

Tabl A.3: Diffiniad o grwpiau economaidd-gymdeithasol 39

Rhestr o'r ffigurau

Ffigur 1: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros y trethi rydych chi'n eu talu? 7

Ffigur 2: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ yng Nghymru? 15

Ffigur 3: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros y dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ?....16

Ffigur 4: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth dirlenwi yng Nghymru?....17

Ffigur 5: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru? 18

Ffigur 6: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r Dreth Gyngor yng Nghymru? 25

Ffigur 7: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros y dreth gyngor? 26

Ffigur 8: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau TAW yng Nghymru?....27

Ffigur 9: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros TAW?....28

Ffigur 10: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau treth ar alcohol yng Nghymru? 29

Ffigur 11: Cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros dreth ar alcohol yng Nghymru yn ôl rhanbarth (%)....30

Ffigur 12: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar alcohol?....31

Ffigur 13: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth ar deithiau awyr o Gymru? 32
Ffigur 14: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar deithiau awyr o Gymru? 33

1. Cyflwyniad

Cefndir

1.1 Ers mis Ebrill 2018, mae Llywodraeth Cymru a Chynulliad Cenedlaethol Cymru wedi bod yn gyfrifol am amrywiaeth o drethi yng Nghymru[1]. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Treth Trafodiadau Tir (a ddisodlodd Dreth Dir y Dreth Stamp ym mis Ebrill 2018);
- Treth Gwarediadau Tirlenwi (a ddisodlodd y Dreth Tirlenwi ym mis Ebrill 2018);
- Cyfraddau Treth Incwm Cymru (sydd wedi'u datganoli'n rhannol ers mis Ebrill 2019).

1.2 Disgwylir i'r trethi hyn gyfrannu tua £2.5 biliwn y flwyddyn o gyllid ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru (Ifan a Poole, 2018). Ar y cyd â'r Dreth Gyngor ac Ardrethi Annomestig, codir tua £5bn o refeniw trethi datganoledig a refeniw trethi lleol bob blwyddyn yng Nghymru i'w wario ar wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

1.3 Mae Deddf Cymru 2014 hefyd yn rhoi pwerau i Lywodraeth Cymru greu trethi newydd mewn meysydd lle mae cymhwysedd wedi'i ddatganoli yn amodol ar gymeradwyaeth y Cynulliad Cenedlaethol a'r Senedd.

1.4 Mae polisi Trethi Cymru yn cael ei ddatblygu yn unol â'r egwyddorion a nodir yn Fframwaith Polisi Trethi Llywodraeth Cymru[2] a'r blaenoriaethau a gyflwynir yn y Cynlluniau Gwaith Polisi Trethi blynyddol, ac a gyhoeddir yn Adroddiadau Polisi Trethi Cymru[3].

1.5 Yn ystod 2019, parhaodd Llywodraeth Cymru ac Awdurdod Cyllid Cymru i gydweithio wrth fynd ati i ymgysylltu a chyfathrebu â rhanddeiliaid mewn perthynas â rheoli a chasglu'r Dreth Trafodiadau Tir a'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi.

---

[1] Mae Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016 yn rhoi'r pwerau i gasglu a rheoli trethi sydd wedi'u datganoli'n llawn i Gymru, tra bod Deddf Cymru 2014 a Deddf Cymru 2017 yn darparu ar gyfer datganoli Treth Incwm yn rhannol.

[2] Gweler Llywodraeth Cymru (2017)

[3] Gweler Llywodraeth Cymru (2019a)

1.6 Ochr yn ochr â hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio'n agos gyda CThEM a Llywodraeth y DU i roi gwybod am y broses o ddatganoli Treth Incwm yn rhannol. Mae sicrhau negeseuon clir a chyson am y broses o gyflwyno Cyfraddau Treth Incwm Cymru (CTIC) yn elfen bwysig o'r cydweithio hwn. Fel rhan o hyn, cafodd taflen gan Lywodraeth Cymru ei chynnwys yn y llythyr hysbysu a anfonodd CThEM at bob trethdalwr yng Nghymru fel rhan o'r ymgyrch gyfathrebu gyntaf a oedd yn cyd-fynd â Chyllideb ddrafft yr hydref yn 2018. Gwnaeth hyn alluogi negeseuon Llywodraeth Cymru i gyrraedd tua 2 filiwn o drethdalwyr yng Nghymru.

1.7 Bydd HMRC yn parhau i gasglu CTIC, tra bod ACC yn casglu treth trafodiadau tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi. Er mwyn sicrhau bod y negeseuon am ddatganoli cyllidol yn glir, mae gweithgarwch cyfathrebu ac ymgysylltu ers mis Ebrill 2019 ar gyfer y trethi datganoledig wedi cael ei gadw ar wahân i'r rhai ar gyfer CTIC, er mwyn osgoi dryswch ymhlith talwyr trethi. Food bynnag, mae'r naratif cyffredinol o drethi yn cefnogi gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru yn parhau i gael ei rannu ar draws sefydliadau (Llywodraeth Cymru, 2019a).

Monitro dealltwriaeth o ddatganoli trethi

1.8 Er mwyn helpu i fonitro effeithiolrwydd ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth a lle y dylid targedu gweithgarwch ymgysylltu, mae angen gwybodaeth am ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi yng Nghymru. Er mwyn diwallu'r anghenion hyn o ran tystiolaeth, mae Llywodraeth Cymru wedi cynnwys cwestiynau yn Arolwg Cenedlaethol Cymru (2016-17; 2017-18; a 2018-19) a chomisiynodd gwestiynau ychwanegol yng nghamau Mehefin 2018, Mawrth 2019 a Mehefin 2019 Arolwg Omnibws Cymru (a gynhaliwyd gan Beaufort Research Ltd).

1.9 Nodau'r cwestiynau hyn yw:

- nodi pa drethi y mae'r ymatebwyr wedi clywed amdanynt a phwy, ym marn yr ymatebydd, sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau'r trethi hyn;
- pennu faint o reolaeth sydd gan Lywodraeth Cymru dros osod lefelau'r trethi hyn, yn nhyb yr ymatebwyr
- pennu pa drethi fydd yn cael eu rheoli gan Lywodraeth Cymru, yn nhyb yr ymatebwyr;

- deall i ba raddau y mae'r ymatebwyr yn credu y bydd y refeniw a godir o drethi Cymru yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

1.10 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau sy'n cael eu defnyddio i fonitro newidiadau o ran ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi yng Nghymru, gyda chanfyddiadau yn cael eu cymharu â'r astudiaeth sylfaenol (Owens a Jones, 2019) lle y bo'n bosibl. Caiff y dadansoddiad ei ddefnyddio hefyd i lywio'r ffordd y caiff gohebiaeth ei thargedu ymhlith gwahanol grwpiau o'r boblogaeth.

Yr arolygon

1.11 Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru yn cynnwys cyfweliadau wyneb yn wyneb â sampl gynrychioliadol o tua 11,000 o oedolion 16 oed a throsodd bob blwyddyn. Mae'r arolwg yn ymdrin ag amrywiaeth eang o bynciau, gan ganolbwyntio ar lesiant a barn pobl am wasanaethau cyhoeddus. Gofynnwyd cwestiynau am ddatganoli trethi i is-sampl o 2,544 o ymatebwyr yn 2016-17; 1,856 o ymatebwyr yn 2017-18; a 1,926 o ymatebwyr yn 2018-19.

1.12 Mae Arolwg Omnibws Cymru yn cynnwys cyfweliadau wyneb yn wyneb â sampl gynrychioliadol o 1,000 o oedolion 16 oed a throsodd sy'n byw yng Nghymru, o leiaf. Gwnaed y gwaith maes ar gyfer cam mis Mehefin 2018 rhwng 4 a 17 Mehefin 2018 (cwblhawyd 1,006 o gyfweliadau); cynhaliwyd cam mis Mawrth 2019 rhwng 25 Chwefror a 10 Mawrth 2019 (cwblhawyd 1,001 o gyfweliadau); a chynhaliwyd cam mis Mehefin 2019 rhwng 3 ac 21 Mehefin 2019 (cwblhawyd 1,025 o gyfweliadau);

Gwahaniaethau arwyddocaol

1.13 Cynhaliwyd profion arwyddocâd ystadegol ar y data yn y dadansoddiad er mwyn helpu i ddehongli'r canlyniadau. Pan nodir bod gwahaniaeth rhwng dau is-grŵp yn ‘arwyddocaol’ yn yr adroddiad hwn, golyga hyn fod y debygoliaeth o gael y canfyddiad ar hap yn llai nag un mewn 20 – h.y. mae'n debygol o adlewyrchu cydberthynas wirioneddol yn y boblogaeth.

1.14 Pan gaiff data arolwg eu profi i weld a ydynt yn ystadegol arwyddocaol, tybir bod y sampl a geir yn cynrychioli hapsampl o'r boblogaeth berthnasol. Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru yn defnyddio hapsamplu, tra bod Arolwg Omnibws Cymru yn defnyddio samplu cwota cyfrannol. A bod yn fanwl gywir, ni ellir pennu arwyddocâd ystadegol gwirioneddol ar gyfer y dull samplu olaf. **Felly, mae gwahaniaethau**

‘arwyddocaol’ sy'n seiliedig ar ddata o Arolwg Omnibws Cymru yn cyfeirio at wahaniaeth arwyddocaol ffug-ystadegol ar 95 y cant o'r lefel hyder.

1.15 Mae rhagor o wybodaeth am fethodolegau'r arolygon, ynghyd â diffiniadau o ranbarthau, cyrhaeddiad addysgol a dosbarthiadau grwpiau economaidd-gymdeithasol a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn, wedi'i chynnwys yn Atodiad A. Atodir gwybodaeth am yr holiaduron yn Atodiad B. Atodir gwybodaeth gefndirol am drethi'r DU a threthi a ddatganolwyd i Gymru yn Atodiad C.

2. Rheolaeth dros drethi sy'n cael eu talu yng Nghymru

2.1 Gofynnwyd i ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru pwy, yn eu barn nhw, oedd â'r rheolaeth fwyaf dros y trethi yr oeddent yn eu talu yng Nghymru, gan ddewis o restr o opsiynau – cynghorau lleol; Llywodraeth Cymru; Llywodraeth y DU; a 'ddim yn gwybod’.

2.2 Ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg, dywedodd dwy ran o dair o'r ymatebwyr mai Llywodraeth y DU oedd â'r rheolaeth fwyaf dros drethi, a dywedodd tua un o bob deg mai Llywodraeth Cymru oedd â'r rheolaeth fwyaf (Ffigur 1). Nid oedd unrhyw newidiadau arwyddocaol yn yr ymatebion rhwng tair blynedd yr arolwg.

Ffigur 1: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros y trethi rydych chi'n eu talu?

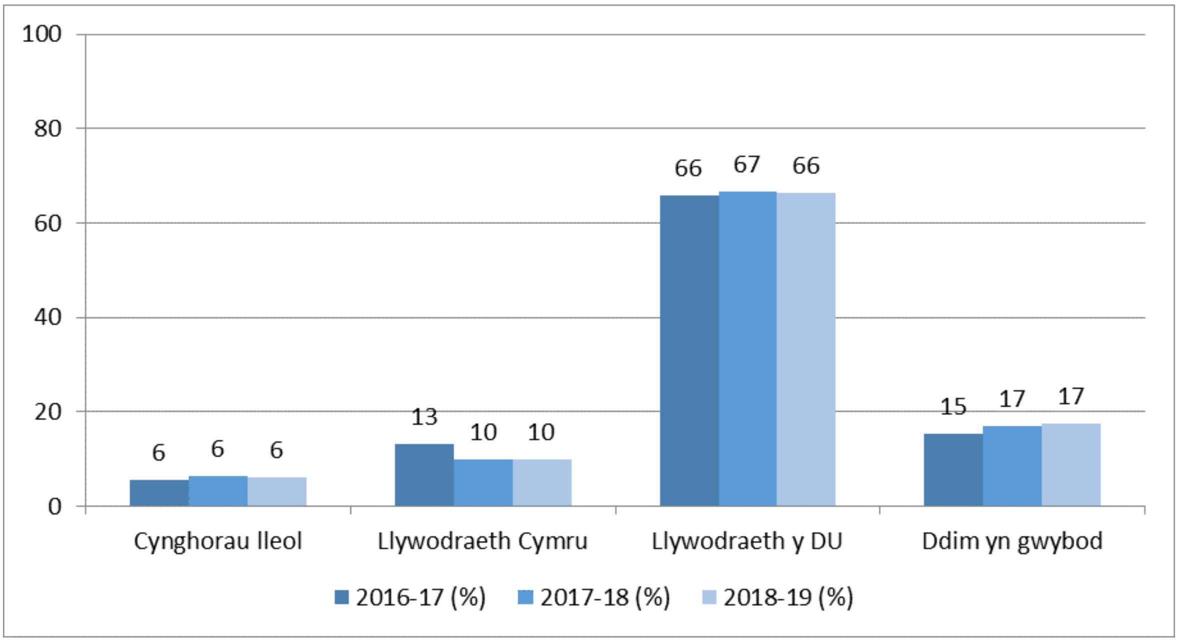

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru (2,544 yn 2016-17; 1,856 yn 2017-18; 1,926 yn 2018-19).

2.3 Yn 2018-19, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd nad oeddent yn gwybod pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros y trethi y maent yn eu talu yn ôl oedran a chyrhaeddiad addysgol ond nid yn ôl rhanbarth.

2.4 Roedd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd nad oeddent yn gwybod pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros y trethi y maent yn eu talu ar ei huchaf ymhlith yr ymatebwyr canlynol:

- 16-34 oed (28 y cant) o gymharu â 15 y cant o'r rhai 55+ oed a 12 y cant o'r rhai 35-54 oed;
- ymatebwyr heb gymwysterau (25 y cant) neu ymatebwyr â chymwysterau islaw lefel gradd (21 y cant) o gymharu â 9 y cant o'r ymatebwyr â gradd neu gymhwyster uwch.

3. Ymwybyddiaeth o wahanol drethi

3.1 Holwyd ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru am eu hymwybyddiaeth o drethi gwahanol. Yn 2018-19, fel mewn blynyddoedd blaenorol, roedd bron pob ymatebydd wedi clywed am Dreth Incwm, Treth ar Werth (TAW) a'r Dreth Gyngor. Roedd tua wyth o bob deg wedi clywed am dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ a threth ar alcohol.

3.2 Mewn cymhariaeth, yn 2018-19 roedd llai na hanner yr ymatebwyr wedi clywed am dreth ar deithiau awyr a threth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi (Ffigur 2).

Ffigur 2: Pa drethi rydych wedi clywed amdanynt?

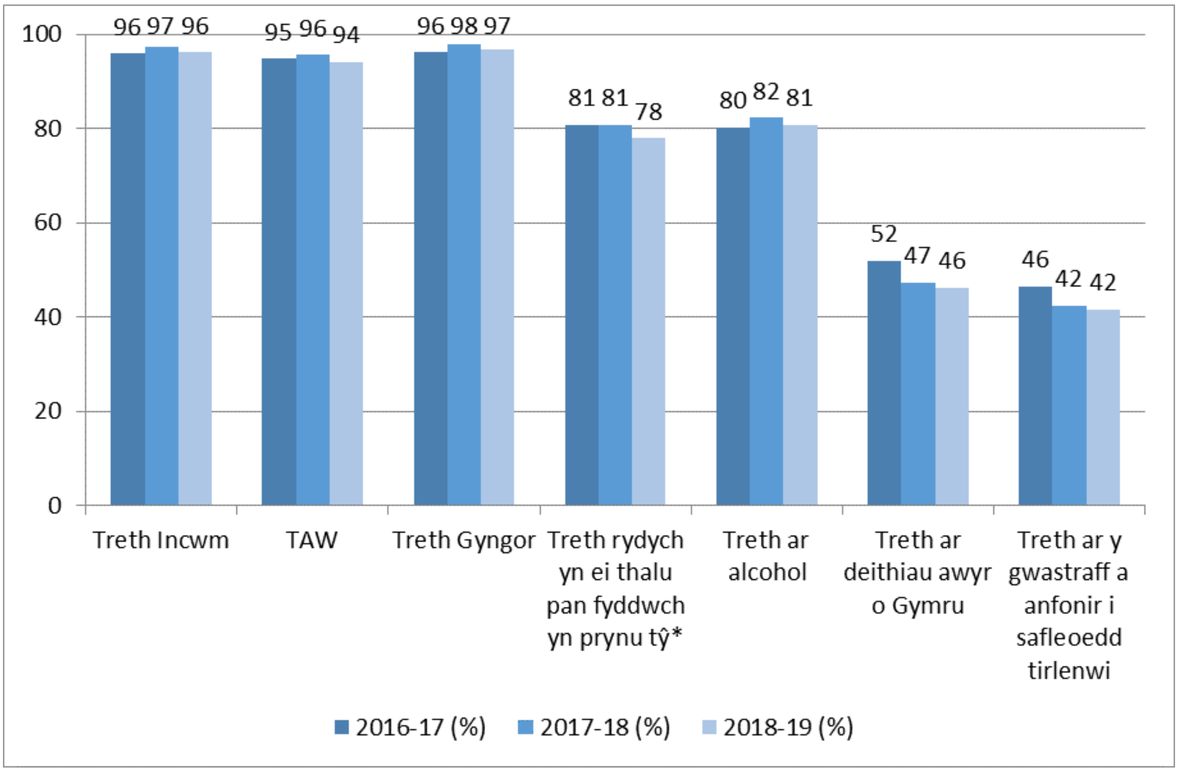

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru (2,544 yn 2016-17; 1,856 yn 2017-18; 1,926 yn 2018-19).
* Yn 2016-17 a 2017-18, rhoddwyd cerdyn dangos i'r ymatebwyr, â 'Treth Stamp, hynny yw y dreth yr ydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ' arno. Yn 2018-19, newidiwyd hyn i 'Treth yr ydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ'.

4. Datganoli trethi

Arolwg Cenedlaethol Cymru

4.1 Dywedwyd wrth ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru[4] ‘o fis Ebrill 2018 ymlaen, mae Llywodraeth Cymru wedi gallu gosod lefelau rhai trethi yng Nghymru a osodwyd ynghynt gan Lywodraeth y DU’. Wedyn gofynnwyd i'r ymatebwyr, ‘Pa rai o'r trethi yma ydych chi'n credu sydd wedi dod o dan reolaeth Llywodraeth Cymru?’[5].

4.2 Yn 2018-19, dywedodd tua un o bob tri o'r ymatebwyr (34 y cant) yn gywir fod y dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ[6] wedi dod o dan reolaeth Llywodraeth Cymru, gan gynyddu o 30 y cant yn 2017-18, er nad oedd y newid hwn yn ystadegol arwyddocaol.

4.3 Bu cynnydd ystadegol arwyddocaol yn y gyfran a ddywedodd yn gywir fod treth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi[7] wedi dod o dan reolaeth Llywodraeth Cymru, gan gynyddu o 40 y cant yn 2017-18 i 49 y cant yn 2018-19 (Ffigur 3).

[4] Heb gynnwys y nifer bach o ymatebwyr nad oeddent wedi clywed am unrhyw rai o'r trethi a nodwyd.

[5] Yn arolygon 2016-17 a 2017-18, gofynnwyd i'r ymatebwyr, ‘O fis Ebrill 2018 ymlaen, bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod lefelau rhai trethi yng Nghymru sydd wedi cael eu gosod gan Lywodraeth y DU ar hyn o bryd. Pa rai o'r trethi yma ydych chi'n credu fydd yn dod o dan reolaeth Llywodraeth Cymru?

[6] Fe'i gelwid gynt yn Dreth Dir y Dreth Stamp ac fe'i gelwir bellach yn Dreth Trafodiadau Tir yng Nghymru.

[7] Fe'i gelwir bellach yn Dreth Gwarediadau Tirlenwi yng Nghymru.

Ffigur 3: Trethi o dan reolaeth Llywodraeth Cymru ers mis Ebrill 2018

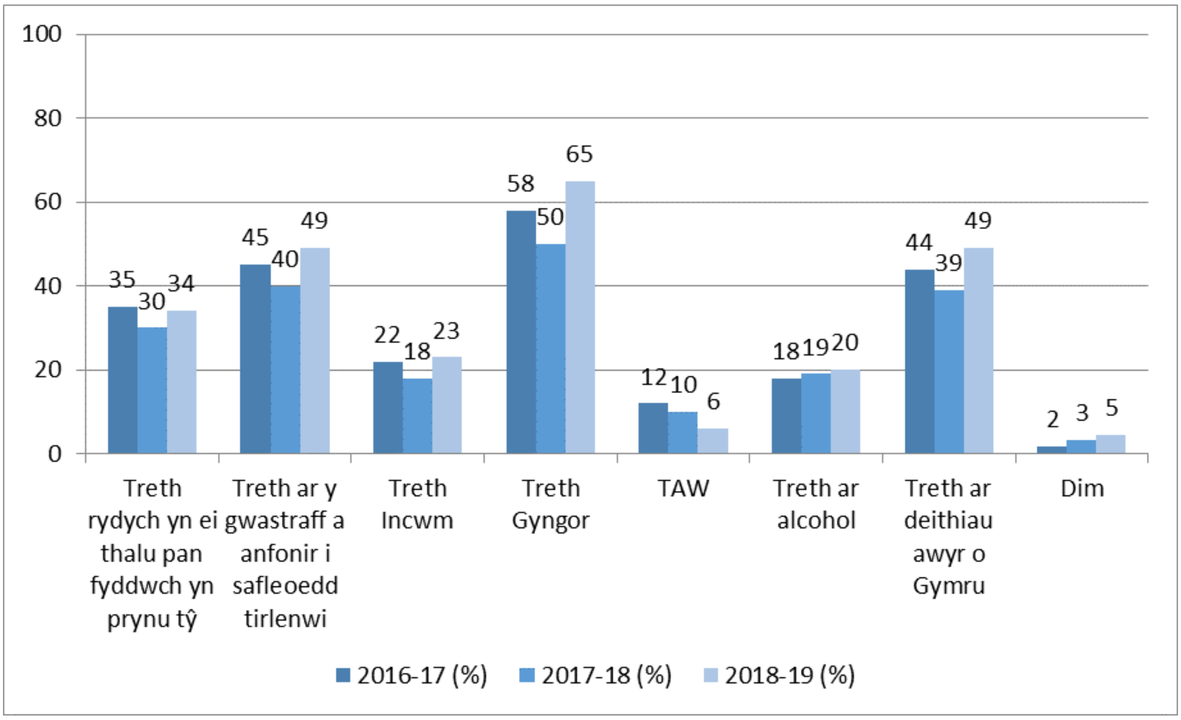

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am o leiaf un o'r trethi a nodwyd (2,487 yn 2016-17; 1,796 yn 2017-18; 1,858 yn 2018-19).

Arolwg Omnibws Cymru

4.4 Yn sgil datganoli treth trafodiadau tir a threth dirlenwi ym mis Ebrill 2018, gofynnwyd i ymatebwyr camau mis Mehefin 2018 a mis Mawrth 2019 Arolwg Omnibws Cymru a oeddent yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yng Nghymru.

4.5 Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mawrth 2019, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd eu bod yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yng Nghymru ychydig o 38 y cant i 35 y cant, er nad oedd y newid hwn yn arwyddocaol (Tabl 1).

Tabl 1: A ydych chi'n ymwybodol bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yng Nghymru, sef y Dreth Trafodiadau Tir (Treth Dir y Dreth Stamp yn Lloegr) a'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi (Treth Dirlenwi yn Lloegr)?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr Mehefin 2018 [a]	Canran yr ymatebwyr Mawrth 2019 [a]
Ydw	38	35
Nac ydw	61	62
Ddim yn gwybod	<1	2

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019)
(a) Mae'n bosibl na fydd y cyfanswm yn cyfateb i 100 y cant yn union oherwydd talgrynnu.

4.6 Ym mis Mawrth 2019, roedd gwahaniaethau arwyddocaol o ran ymwybyddiaeth bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yn ôl oedran a grŵp economaidd-gymdeithasol ond nid yn ôl rhanbarth. Roedd lefelau ymwybyddiaeth yn is ymhlith ymatebwyr 16-34 oed (Ffigur 4) ac ymatebwyr o grwpiau economaidd-gymdeithasol C2DE[8] (Ffigur 5).

[8] Gweler Tabl A.3 yn Atodiad A am ddiffiniad o'r dosbarthiadau o grwpiau economaidd-gymdeithasol a ddefnyddiwyd wrth ddadansoddi'r data o Arolwg Omnibws Cymru.

Ffigur 4: Ymwybyddiaeth o'r ffaith bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi, yn ôl oedran

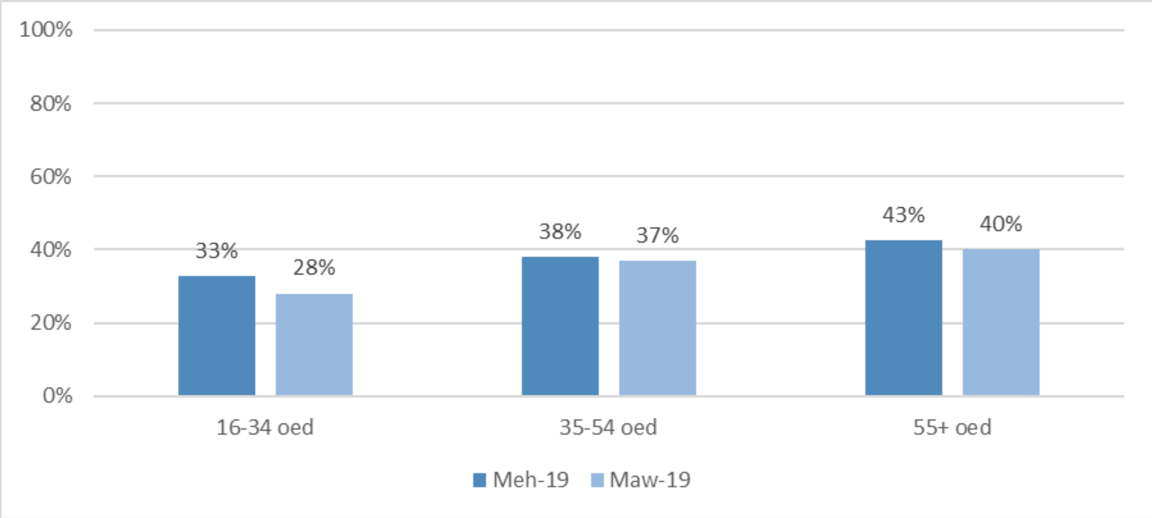

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019)

Ffigur 5: Ymwybyddiaeth o'r ffaith bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi, yn ôl grŵp economaidd-gymdeithasol

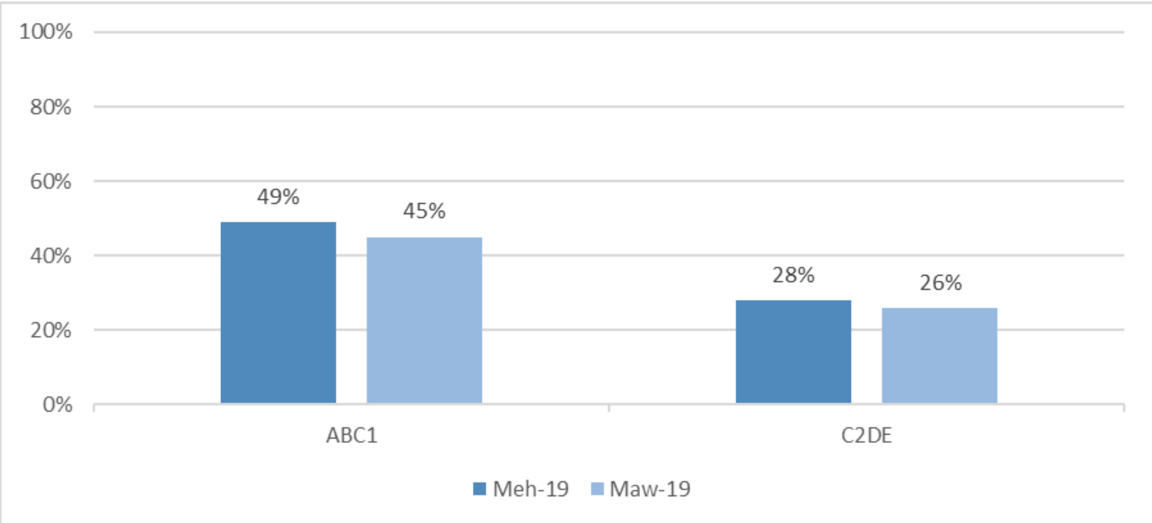

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019)

5. Lefel y rheolaeth ymddangosiadol dros drethi penodol

5.1 Roedd Arolwg Cenedlaethol Cymru yn cynnwys cwestiynau a oedd yn ceisio barn ymatebwyr ar bwy oedd â’r rheolaeth fwyaf dros amrywiaeth o drethi (cynghorau lleol, Llywodraeth Cymru neu Lywodraeth y DU), a faint o reolaeth sydd gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd.

5.2 Gofynnwyd y cwestiynau hyn am drethi datganoledig a threthi wedi'u datganoli'n rhannol (treth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ, treth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi a Threth Incwm); treth leol (y Dreth Gyngor); a threthi nad ydynt wedi'u datganoli (TAW, treth ar alcohol a threth ar deithiau awyr). Cyflwynir y rhain yn eu tro isod. Cafodd cwestiynau atodol am ddatganoli Treth Incwm yn rhannol eu cynnwys hefyd yn Arolwg Omnibws Cymru.

6. Treth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ

Wedi'i datganoli ers mis Ebrill 2018 pan ddisodlwyd Treth Dir y Dreth Stamp gan y Dreth Trafodiadau Tir yng Nghymru.

6.1 Rhwng 2016-17 a 2018-19, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd mai Llywodraeth y DU a oedd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ yng Nghymru yn sylweddol o 75 y cant i 66 y cant. Dros yr un cyfnod, cynyddodd cyfran y rhai a ddywedodd mai Llywodraeth Cymru a oedd â'r rheolaeth fwyaf yn sylweddol o 11 y cant i 18 y cant (Ffigur 6)[9].

6.2 Er gwaethaf y newidiadau hyn, dywedodd mwyafrif clir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau ers i'r dreth gael ei datganoli.

Ffigur 6: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ yng Nghymru?

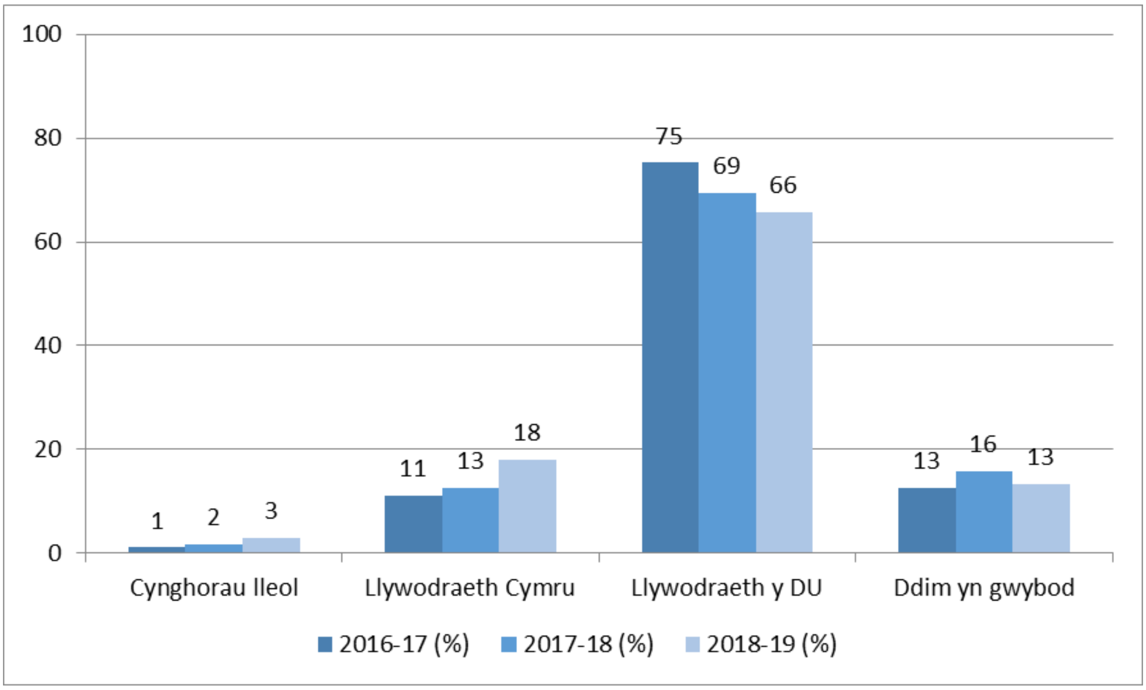

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am Dreth Dir y Dreth Stamp neu'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ (2,053 yn 2016-17; 1,458 yn 2017-18; 1,447 yn 2018-19).

[9] Dylid nodi bod geiriad y cwestiwn wedi newid ychydig yn 2018-19. Yn 2016-17 a 2017-18, gofynnwyd i'r ymatebwyr 'Yng Nghymru, pwy ydych chi'n meddwl sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r Dreth Stamp?'. Yn 2018-19, newidiwyd y cwestiwn hwn i 'Yng Nghymru, pwy ydych chi'n meddwl sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ?'

6.3 Yn 2018-19, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ yng Nghymru yn ôl oedran a chyrhaeddiad addysgol ond nid yn ôl rhanbarth. Roedd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth hon ar ei huchaf ymhlith yr ymatebwyr canlynol:

- 16-34 oed (23 y cant) o gymharu â 18 y cant o'r ymatebwyr 35-54 oed ac 16 y cant o'r ymatebwyr 55+ oed;
- â gradd neu gymhwyster uwch (20 y cant) neu gymwysterau islaw lefel gradd (19 y cant) o gymharu â 13 y cant ar gyfer y rhai heb gymwysterau.

6.4 Rhwng 2016-17 a 2018-19, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn meddwl nad oedd gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl dros y dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ yn sylweddol o 55 y cant i 38 y cant (Ffigur 7).

Ffigur 7: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros y dreth rydych yn ei thalu pan fyddwch yn prynu tŷ?

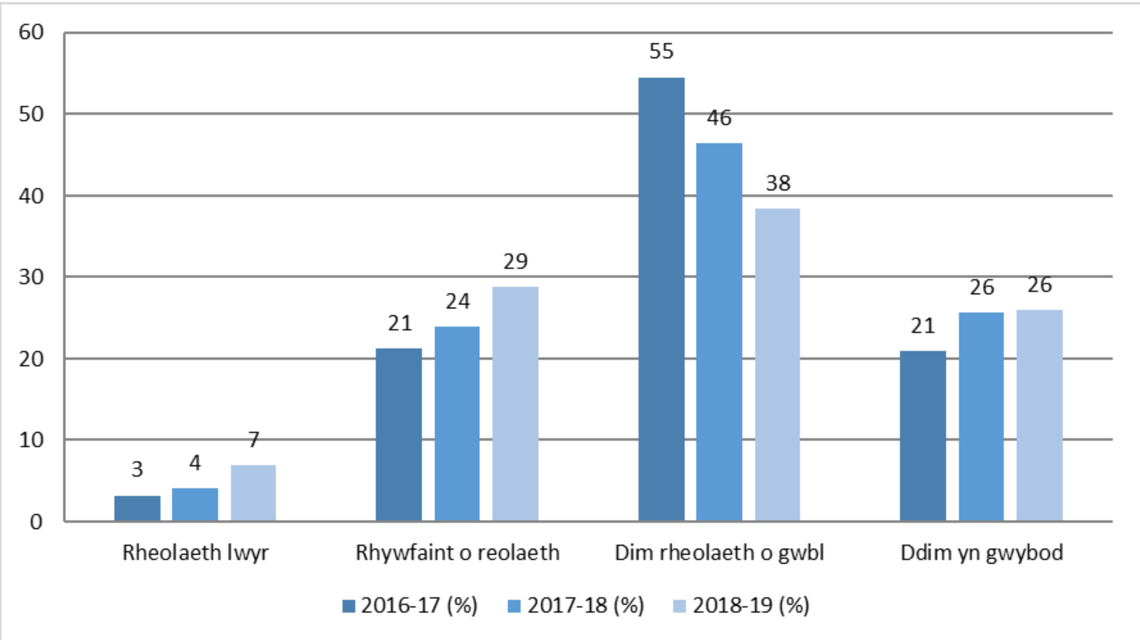

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am Dreth Dir y Dreth Stamp (2,053 yn 2016-17; 1,458 yn 2017-18; 1,447 yn 2018-19).

7. Treth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi

Wedi'i datganoli ers mis Ebrill 2018 pan ddisodlwyd y Dreth Dirlenwi gan y Dreth Gwarediadau Tirlenwi yng Nghymru.

7.1 Ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg roedd rhaniad sylweddol o ran yr atebion a roddwyd gan yr ymatebwyr ynglŷn â phwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau'r dreth ar wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru. Yn 2018-19, dywedodd 36 y cant o'r ymatebwyr yn gywir mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf, a dywedodd yr un gyfran mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf (Ffigur 8).

7.2 Yn gyffredinol, ni welwyd fawr ddim newid rhwng blynyddoedd yr arolwg er bod y dreth dirlenwi wedi'i datganoli o fis Ebrill 2018 ymlaen.

Ffigur 8: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth dirlenwi yng Nghymru?

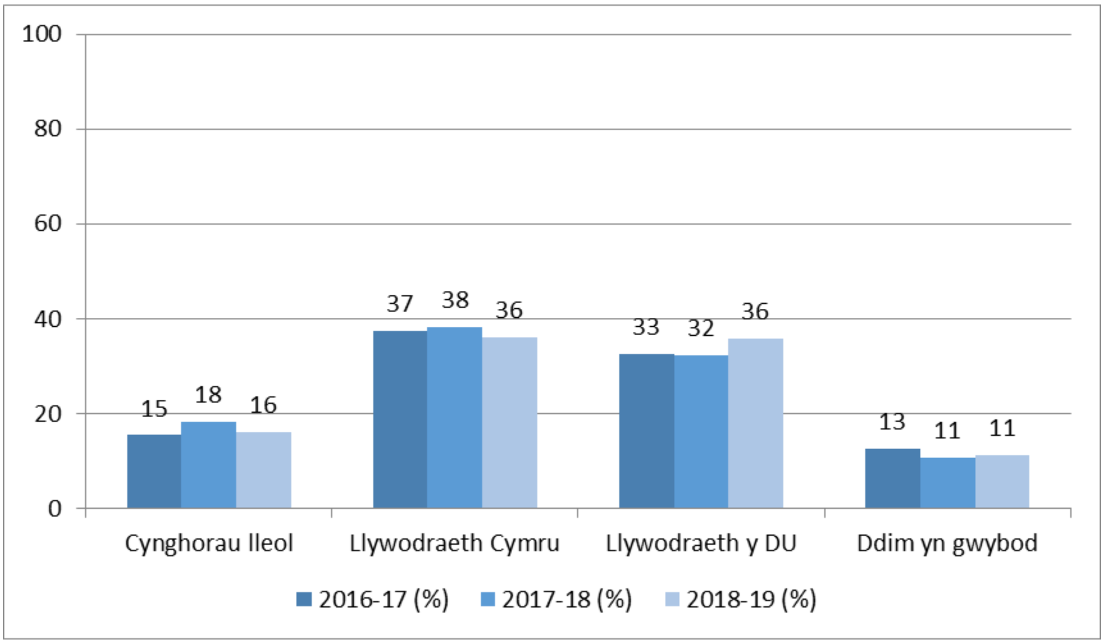

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am y dreth ar wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi (1,179 yn 2016-17; 762 yn 2017-18; 773 yn 2018-19).

7.3 Yn 2018-19, roedd gwahaniaeth arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru yn ôl oedran ond nid yn ôl cyrhaeddiad addysgol na rhanbarth.

7.4 Roedd y gyfran a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf dros dreth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru ar ei huchaf ymhlith y rhai 35-54 oed (44 y cant), o gymharu â 37 y cant o'r rhai 55+ oed ac 20 y cant o'r rhai 16-34 oed.

7.5 Roedd bron dau o bob tri o'r ymatebwyr ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg yn meddwl bod gan Lywodraeth Cymru rywfaint o reolaeth neu reolaeth lwyr dros y dreth dirlenwi yng Nghymru (Ffigur 9). Er i gyfran y rhai a ddywedodd nad oeddent yn gwybod gynyddu ychydig dros y cyfnod hwn, ac er i gyfran y rhai a ddywedodd nad oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl ostwng, nid oedd yr un o'r newidiadau hyn yn arwyddocaol.

Ffigur 9: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi yng Nghymru?

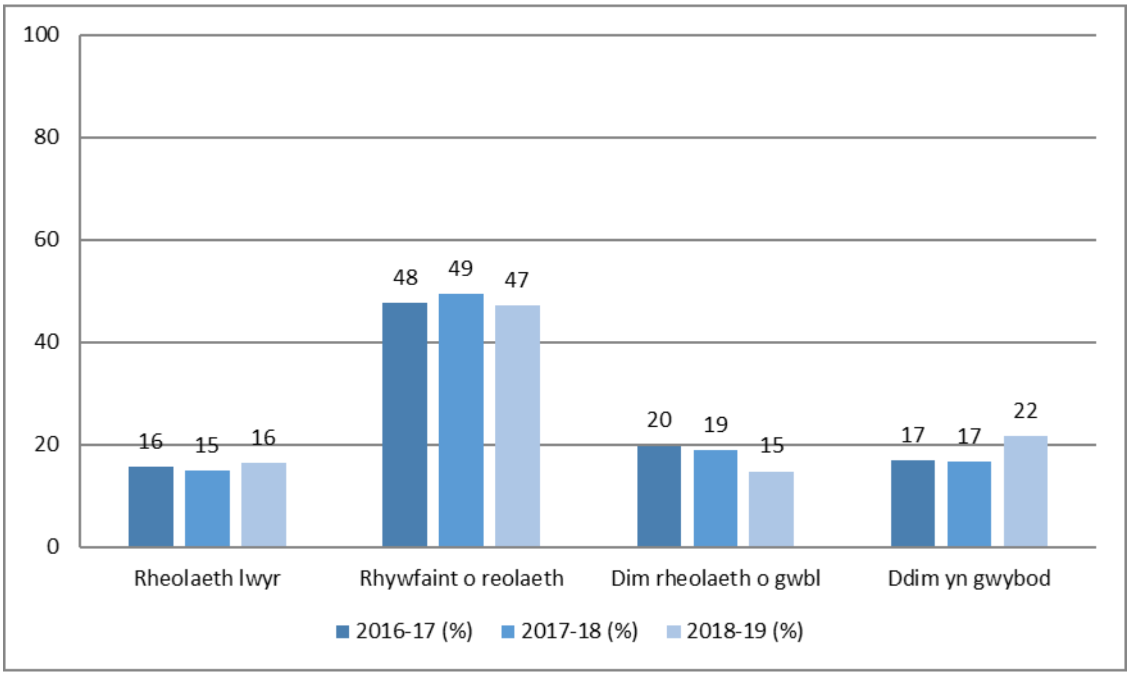

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am y dreth ar wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi (1,179 yn 2016-17; 762 yn 2017-18; 773 yn 2018-19).

8. Treth Incwm

Wedi'i datganoli'n rhannol ers mis Ebrill 2019 pan gyflwynwyd Cyfraddau Treth Incwm Cymru (CTIC). Golyga hyn fod gan Lywodraeth Cymru y pŵer i bennu'r cyfraddau Treth Incwm a delir gan drethdalwyr yng Nghymru ond nid oes ganddi bwerau i newid bandiau Treth Incwm na throthwy'r Lwfans Personol, sy'n aros gyda Llywodraeth y DU.

Arolwg Cenedlaethol Cymru

8.1 Ym mhob un o flynyddoedd Arolwg Cenedlaethol Cymru, dywedodd tua saith o bob deg ymatebydd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau Treth Incwm yng Nghymru (Ffigur 10). Mae'r dreth hon wedi'i datganoli'n rhannol ers mis Ebrill 2019 (gweler Atodiad C am fwy o wybodaeth) ond cwblhawyd y gwaith maes ar gyfer Arolwg Cenedlaethol Cymru cyn y dyddiad hwn.

Ffigur 10: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau Treth Incwm yng Nghymru?

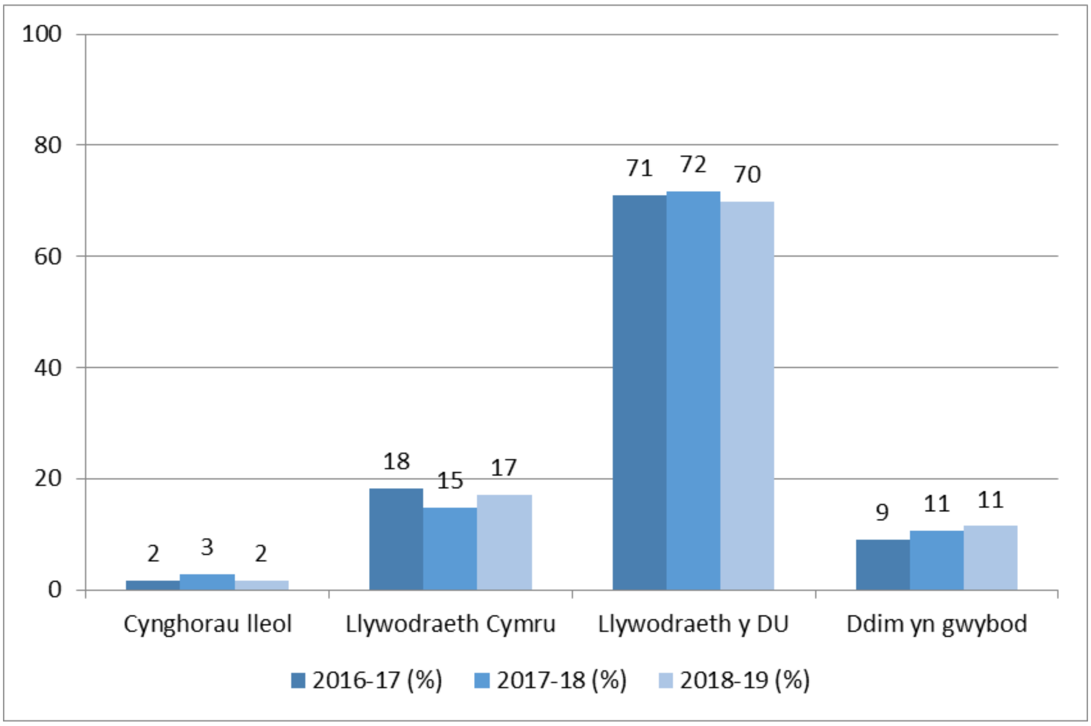

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am Dreth Incwm (2,436 yn 2016-17; 1,754 yn 2017-18; 1,786 yn 2018-19).

8.2 Yn 2018-19, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau

Treth Incwm yng Nghymru yn ôl oedran a chyrhaeddiad addysgol ond nid yn ôl rhanbarth. Roedd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau Treth Incwm yng Nghymru ar ei huchaf ymhlith yr ymatebwyr canlynol:

- 35-54 oed (76 y cant) a 55+ oed (73 y cant), o gymharu â 58 y cant o ymatebwyr 16-34 oed;
- â gradd neu gymhwyster uwch (77 y cant), o gymharu â 65 y cant ar gyfer y rhai â chymwysterau islaw lefel gradd, a 66 y cant ar gyfer y rhai heb gymwysterau.

8.3 Rhwng 2016-17 a 2018-19, bu gostyngiad sylweddol yng nghyfran yr ymatebwyr a oedd yn meddwl nad oedd gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl dros Dreth Incwm yng Nghymru (Ffigur 11). Er nad oedd Treth Incwm wedi cael ei datganoli i Gymru eto, mae hyn yn codi'r cwestiwn ynghylch a oedd y sylw a roddwyd i'r newid a oedd ar ddod wedi dylanwadu ar ganfyddiad pobl.

Ffigur 11: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros Dreth Incwm?

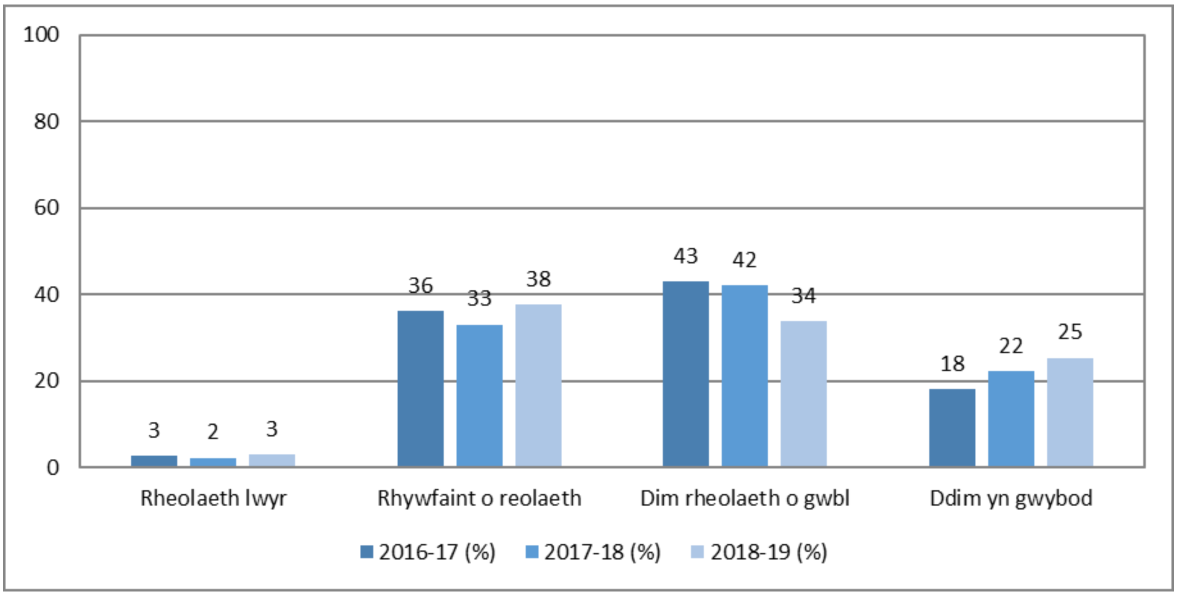

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am Dreth Incwm (2,436 yn 2016-17; 1,754 yn 2017-18; 1,786 yn 2018-19).

Arolwg Omnibws Cymru

8.4 Gofynnwyd i ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru a oeddent yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019.

8.5 Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mehefin 2019, cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd eu bod yn ymwybodol o hyn yn sylweddol o 24 y cant i 38 y cant (Tabl 2).

Tabl 2: A ydych chi'n ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019? [a]

Ymateb	Canran yr ymatebwyr Mehefin 2018 [b]	Canran yr ymatebwyr Mawrth 2019 [b]	Canran yr ymatebwyr Mehefin 2019 [b]
Ydw	24	36	38
Nac ydw	76	61	61
Ddim yn gwybod	1	2	1

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019; 1,025 Mehefin 2019)
(a) Ym mis Mehefin 2018 a mis Mawrth 2019, gofynnwyd i'r ymatebwyr 'A ydych chi'n ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019?'
(b) Mae'n bosibl na fydd y cyfanswm yn cyfateb i 100 y cant yn union oherwydd talgrynnu.

8.6 Ym mis Mehefin 2019, roedd gwahaniaethau arwyddocaol o ran ymwybyddiaeth bod Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol yng Nghymru yn ôl oedran, grŵp economaidd-gymdeithasol a rhanbarth.

8.7 Roedd ymwybyddiaeth yn uwch ymhlith ymatebwyr 55+ oed. Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mehefin 2019, cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol ym mhob grŵp oedran (Ffigur 12).

Ffigur 12: Ymwybyddiaeth o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol o fis Ebrill 2019 ymlaen

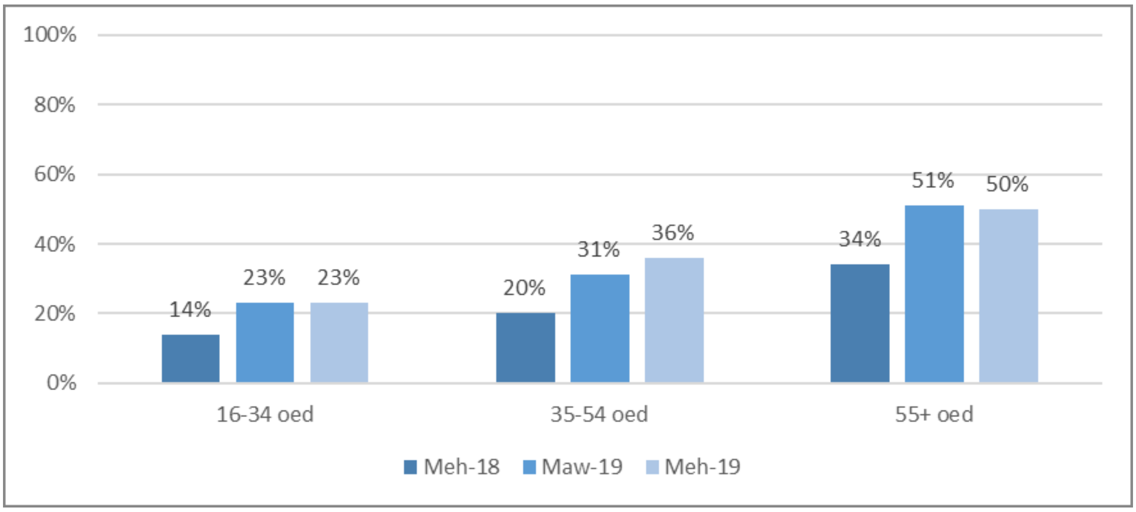

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019; 1,025 Mehefin 2019)

8.8 Roedd ymwybyddiaeth o'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol yng Nghymru hefyd yn uwch ymhlith ymatebwyr o grwpiau economaidd-gymdeithasol ABC1. Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mehefin 2019, cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol yng ngrwpiau economaidd-gymdeithasol ABC1 a C2DE.

Ffigur 13: Ymwybyddiaeth o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol o fis Ebrill 2019 ymlaen, yn ôl grŵp economaidd-gymdeithasol

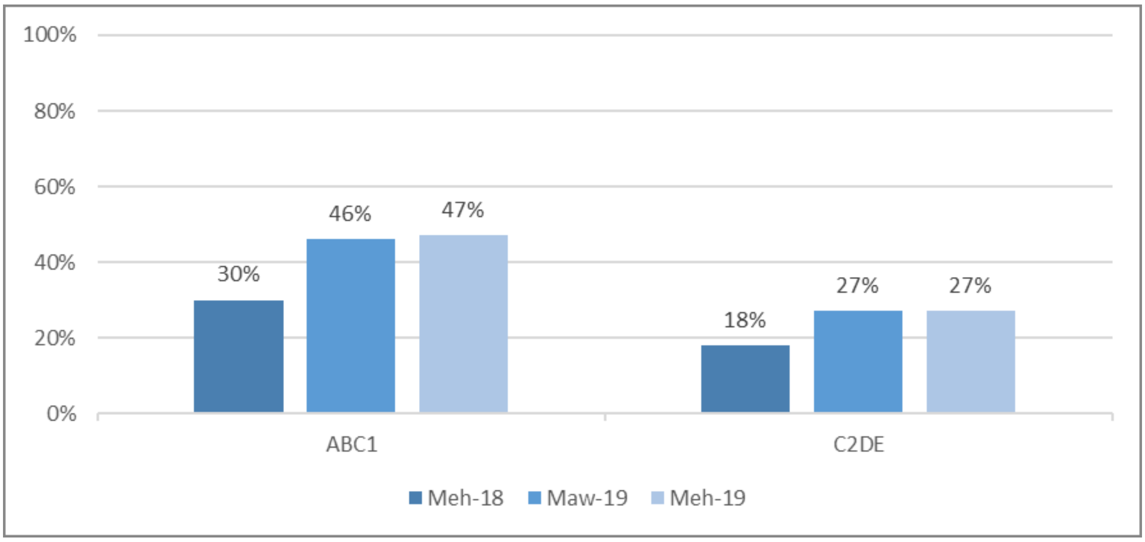

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019; 1,025 Mehefin 2019)

8.9 Roedd ymwybyddiaeth o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o fis Ebrill 2019 ymlaen hefyd yn uwch ymhlith ymatebwyr a oedd yn byw yng nghanolbarth neu orllewin Cymru (Ffigur 14). Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mehefin 2019, cynyddodd lefelau ymwybyddiaeth ym mhob grŵp oedran. Fodd bynnag, mae'r data hefyd yn dangos bod lefelau ymwybyddiaeth ymatebwyr wedi gostwng rhwng mis Mawrth a mis Mehefin 2019 yng Ngogledd Cymru a Chaerdydd a De-ddwyrain Cymru.

Ffigur 14: Ymwybyddiaeth o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol o fis Ebrill 2019 ymlaen, yn ôl rhanbarth

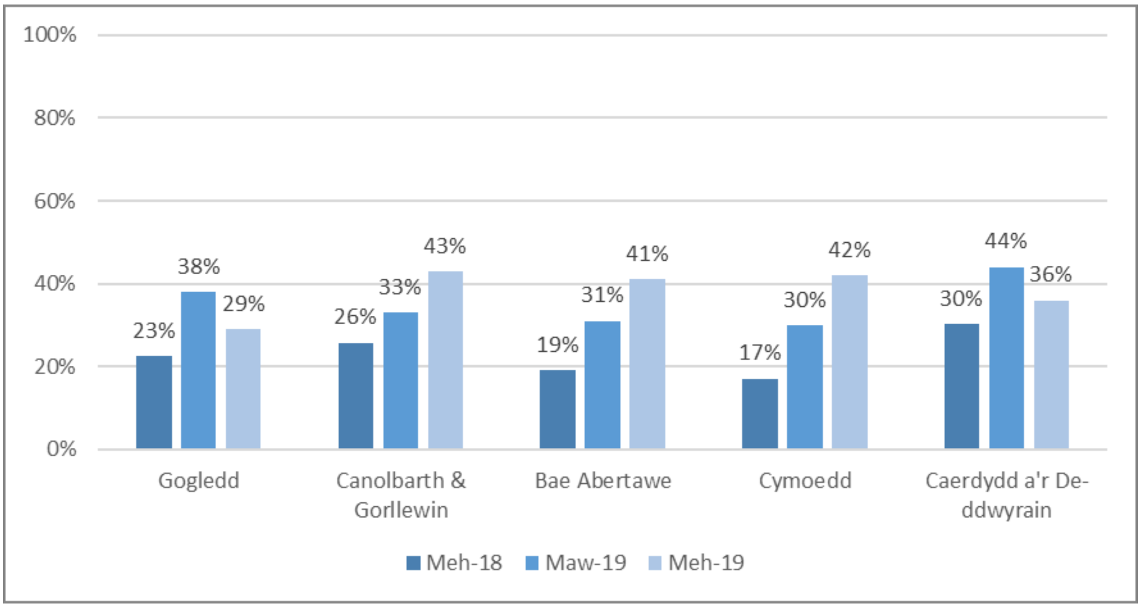

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019; 1,025 Mehefin 2019)

8.10 Gofynnwyd, yn ddigymell, i ymatebwyr cam mis Mawrth 2019 a oedd yn ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol yng Nghymru, sut roeddent wedi dod yn ymwybodol o hyn.

8.11 Dywedodd tua phedwar o bob deg ymatebydd (39 y cant) eu bod wedi dod yn ymwybodol o hyn drwy'r teledu, tra dywedodd tua thraen (34 y cant) eu bod wedi dod i wybod o hyn drwy lythyr a anfonwyd gan CThEM (Tabl 3).

Tabl 3: Sut y gwnaethoch chi ddod yn ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol?

Ymateb	**Canran yr ymatebwyr [a]**
Teledu	39
Llythyr gan CThEM [b]	34
Ar lafar / dywedodd rhywun wrthyf	17
Ymatebion eraill a nodwyd gan lai na 30 o ymatebwyr [c]	
Rhyngrwyd / ar-lein	
Papur newydd / cylchgrawn	
Radio	
Cyfryngau cymdeithasol	
Drwy'r gwaith	

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru a ddywedodd eu bod yn ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau Treth Incwm gwahanol (364 ym mis Mawrth 2019)

(a) Mae'n bosibl y bydd y cyfanswm ar gyfer y tabl yn fwy na 100 y cant gan fod ymatebwyr yn gallu dewis mwy nag un ateb.

(b) Ym mis Tachwedd 2018, anfonodd CThEM llythyr hysbysu dwyieithog at fwy na dwy filiwn o unigolion yng Nghymru y gallai cyflwyno cyfraddau Treth Incwm Cymru (CTIC) effeithio arnynt. Cadarnhaodd y llythyr y câi CTIC eu cyflwyno o 6 Ebrill 2019 ymlaen ac roedd yn cynnwys taflen ddwyieithog gan Drysorlys Cymru a oedd yn rhoi rhagor o wybodaeth am CTIC.

(c) Cyflwynir yr ymatebion 'eraill' yn nhrefn yr wyddor.

9. Y Dreth Gyngor

Wedi'i gosod gan gynghorau lleol.

9.1 Ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg, dywedodd mwy na phedwar o bob deg ymatebydd mai cynghorau lleol sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau'r Dreth Gyngor yng Nghymru, tra dywedodd tua thraean mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf (Ffigur 15).

Ffigur 15: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r Dreth Gyngor yng Nghymru?

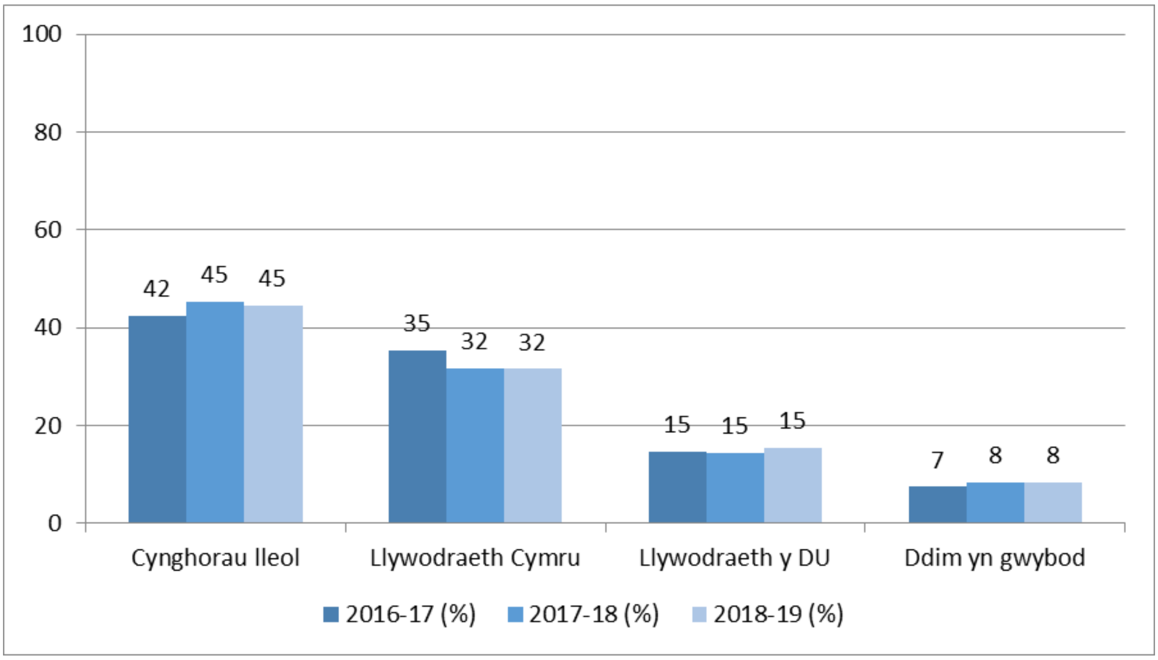

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am y Dreth Gyngor (2,447 yn 2016-17; 1,762 yn 2017-18; 1,798 yn 2018-19).

9.2 Yn 2018-19, roedd gwahaniaeth arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai cynghorau lleol sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r Dreth Gyngor yng Nghymru yn ôl cyrhaeddiad addysgol ond nid yn ôl oedran na rhanbarth.

9.3 Roedd y gyfran a ddywedodd yn gywir mai cynghorau lleol sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r Dreth Gyngor yng Nghymru ar ei huchaf ymhlith ymatebwyr â gradd neu gymhwyster uwch (51 y cant), o gymharu â 40 y cant ar gyfer y rhai â chymwysterau islaw lefel gradd neu heb gymwysterau.

9.4 Gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn credu bod gan Lywodraeth Cymru rywfaint o reolaeth dros lefel y Dreth Gyngor yng Nghymru o 62 y cant yn 2016-17 i 56 y cant yn 2018-19 er nad oedd y newid hwn yn arwyddocaol. Fodd bynnag, cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a atebodd 'ddim yn gwybod' i'r cwestiwn yn sylweddol o 16 y cant i 21 y cant dros yr un cyfnod (Ffigur 16), er na fu unrhyw newid yn statws pwy sy'n rheoli'r Dreth Gyngor yng Nghymru yn ystod y cyfnod hwn.

Ffigur 16: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros y dreth gyngor?

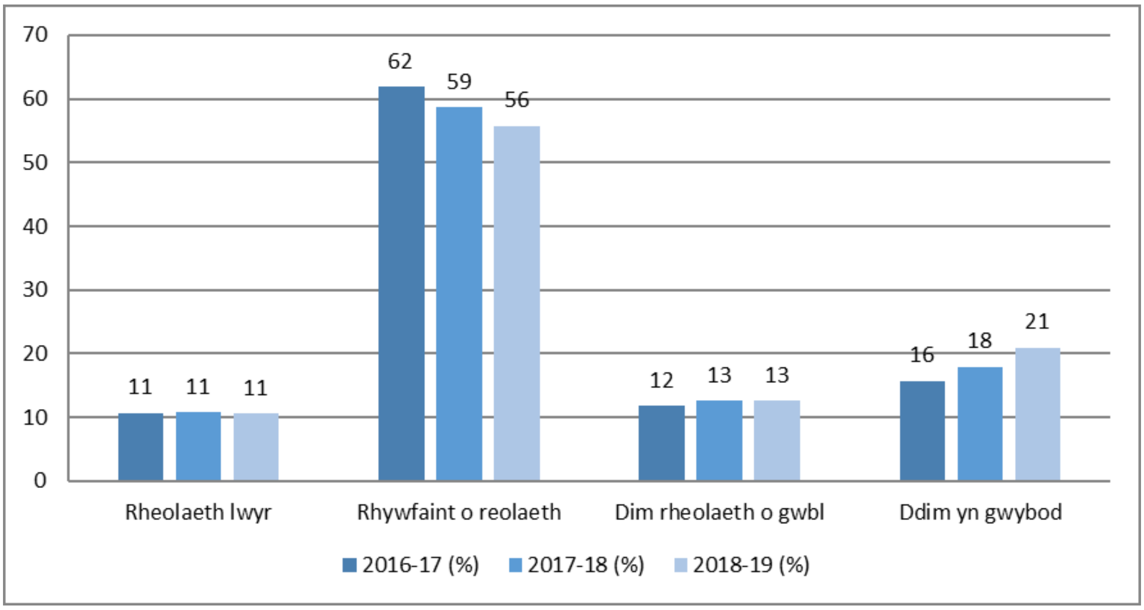

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am y Dreth Gyngor (2,447 yn 2016-17; 1,762 yn 2017-18; 1,798 yn 2018-19).

10. Treth ar Werth

Heb ei datganoli.

10.1 Dangosodd dadansoddiad o'r canlyniadau ym mhob un o flynyddoedd Arolwg Cenedlaethol Cymru fod tua wyth o bob deg ymatebydd wedi dweud yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau TAW (Ffigur 17)

Ffigur 17: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau TAW yng Nghymru?

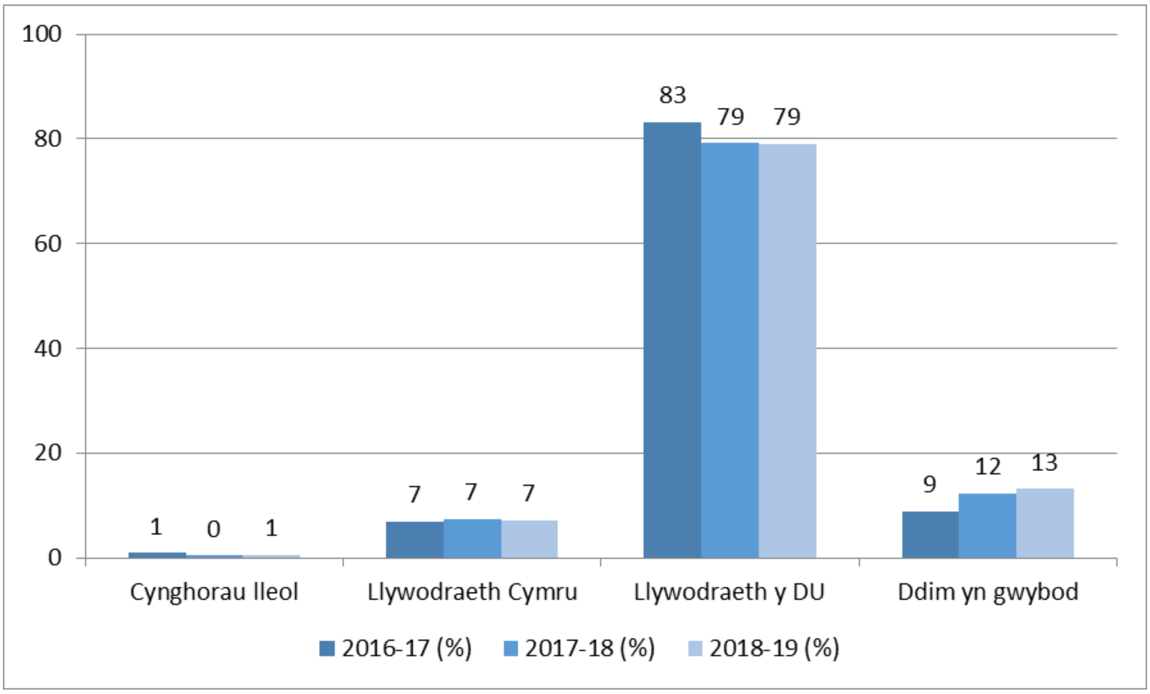

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am TAW (2,407 yn 2016-17; 1,722 yn 2017-18; 1,748 yn 2018-19).

10.2 Yn 2018-19, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau TAW yng Nghymru yn ôl oedran a chyrhaeddiad addysgol ond nid yn ôl rhanbarth. Roedd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau TAW ar ei huchaf ymhlith yr ymatebwyr canlynol:

- 35-54 oed (85 y cant) a 55+ oed (83 y cant), o gymharu â 66 y cant o ymatebwyr 16-34 oed;

- â gradd neu gymhwyster uwch (86 y cant), o gymharu â 76 y cant ar gyfer y rhai heb gymwysterau a 73 y cant ar gyfer y rhai â chymwysterau islaw lefel gradd.

10.3 Gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn meddwl nad oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl dros TAW o 61 y cant yn 2016-17 i 53 y cant yn 2018-19. Ar y llaw arall, cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a atebodd 'ddim yn gwybod' i'r cwestiwn o 19 y cant i 26 y cant dros yr un cyfnod (Ffigur 18), er na fu unrhyw newid yn statws pwy sy'n rheoli TAW.

Ffigur 18: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros TAW?

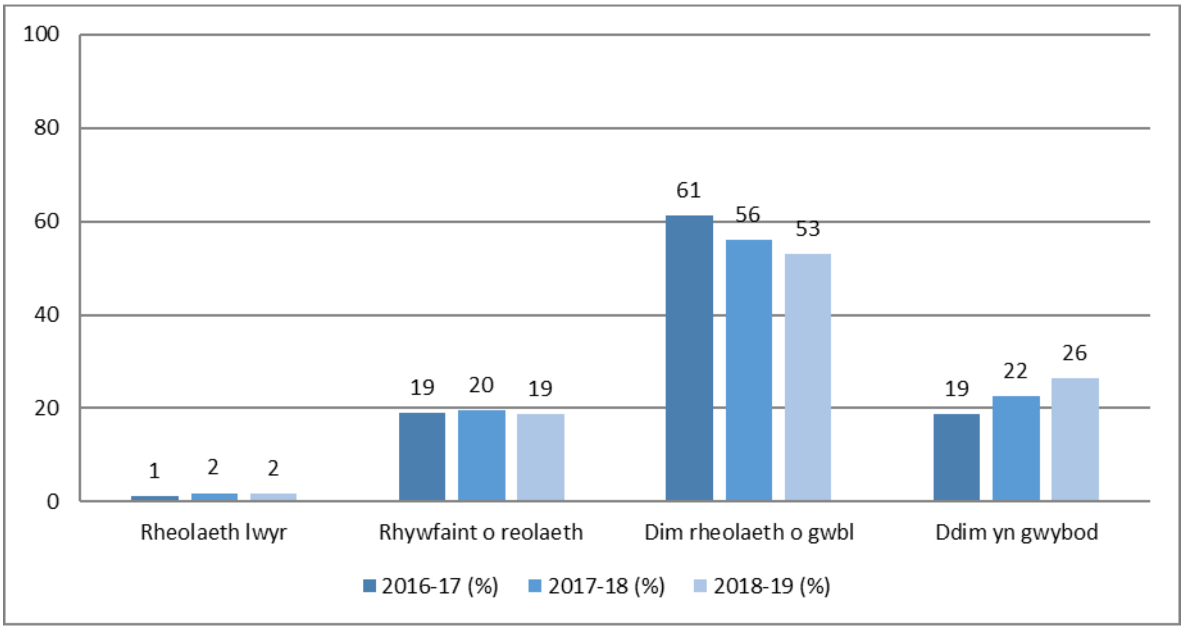

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am TAW (2,407 yn 2016-17; 1,722 yn 2017-18; 1,748 yn 2018-19).

11. Treth ar alcohol

Heb ei datganoli.

11.1 Rhwng 2016-17 a 2018-19, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a oedd yn credu mai Llywodraeth y DU a oedd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau treth ar alcohol yng Nghymru yn sylweddol o 84 y cant i 78 y cant (Ffigur 19).

Ffigur 19: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau treth ar alcohol yng Nghymru?

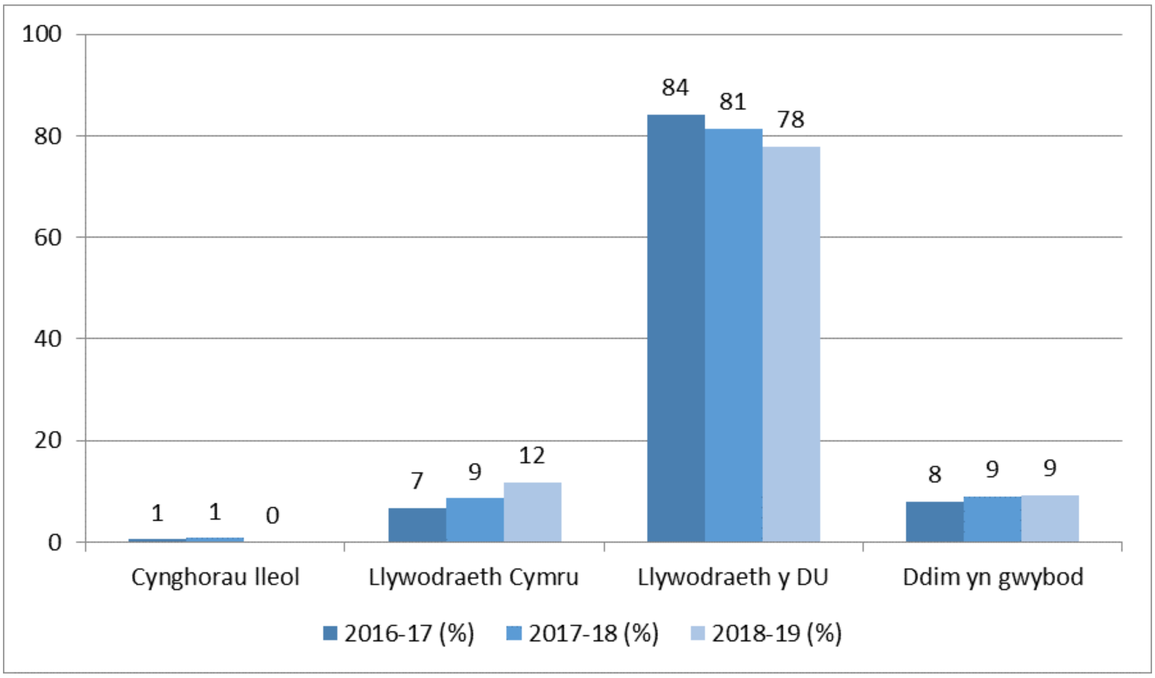

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am dreth ar alcohol (2,037 yn 2016-17; 1,483 yn 2017-18; 1,496 yn 2018-19).

11.2 Yn 2018-19, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros dreth ar alcohol yng Nghymru yn ôl rhanbarth ond nid yn ôl oedran na chyrhaeddiad addysgol.

11.3 Roedd y gyfran a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau treth ar alcohol yng Nghymru ar ei huchaf ymhlith ymatebwyr a oedd yn byw yng Ngogledd Cymru (84 y cant), gyda'r gyfran isaf (74 y cant) ym Mae Abertawe (Ffigur 20).

Ffigur 20: Cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros dreth ar alcohol yng Nghymru yn ôl rhanbarth (%)

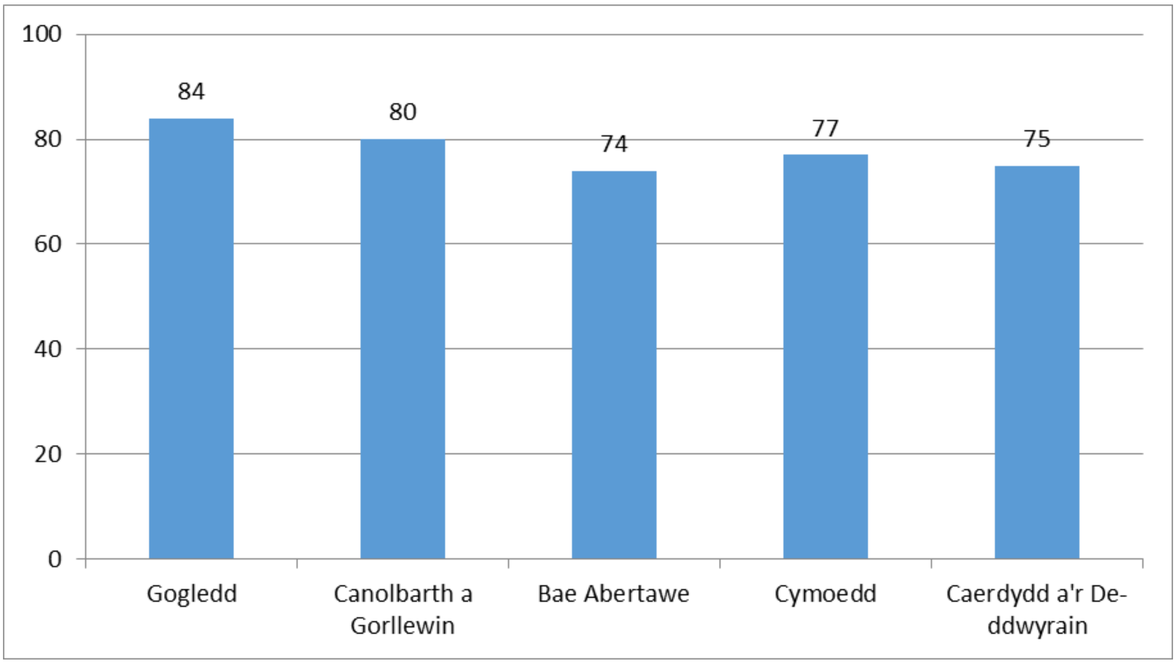

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am dreth ar alcohol (1,496 yn 2018-19).

11.4 Rhwng 2016-17 a 2018-19, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd nad oedd gan Lywodraeth Cymru unrhyw reolaeth o gwbl dros dreth ar alcohol yn sylweddol o 65 y cant i 50 y cant; tra cynyddodd cyfran yr ymatebwyr a atebodd ‘ddim yn gwybod’ i'r cwestiwn yn sylweddol o 16 y cant i 23 y cant dros (Ffigur 21).

11.5 Mae hyn yn codi'r cwestiwn ynghylch a wnaeth y sylw a roddwyd i Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris am Alcohol) Cymru 2018[10] ddylanwadu ar ganfyddiad pobl, er nad yw'n dreth.

[10] Deddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) 2018

Ffigur 21: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar alcohol?

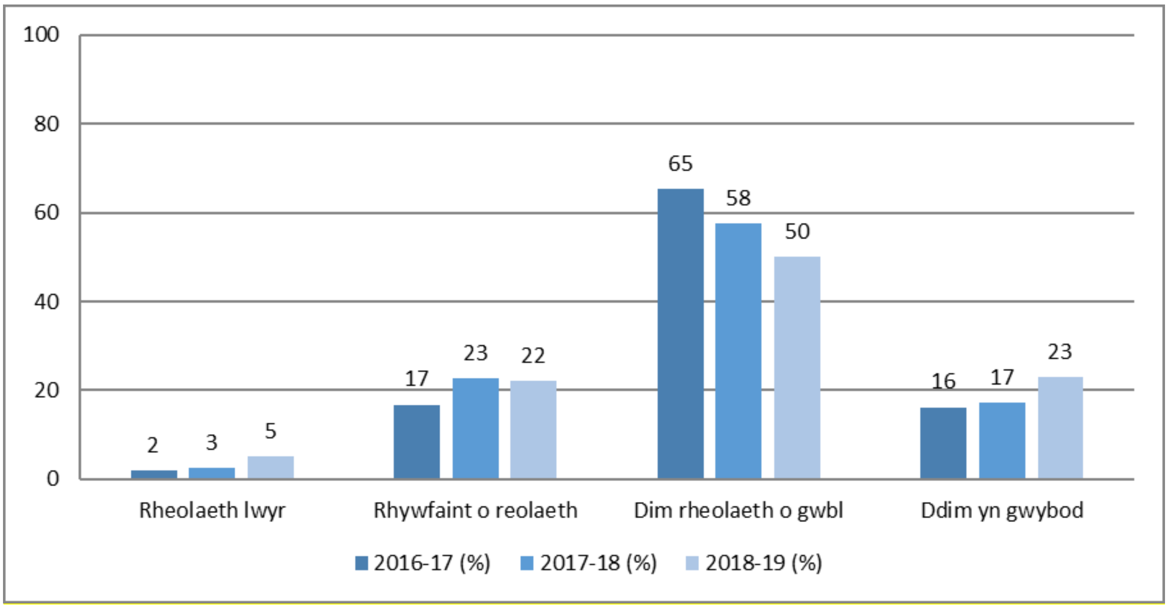

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am dreth ar alcohol (2,037 yn 2016-17; 1,483 yn 2017-18; 1,496 yn 2018-19).

12. Treth ar deithiau awyr

Heb ei datganoli.

12.1 Ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg, dywedodd tua hanner yr ymatebwyr yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros osod lefelau treth ar deithiau awyr o Gymru. Fodd bynnag, ym mhob un o flynyddoedd yr arolwg roedd dros draean o'r ymatebwyr yn credu mai Llywodraeth Cymru sydd â'r rheolaeth fwyaf (Ffigur 22).

Ffigur 22: Pwy sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth ar deithiau awyr o Gymru?

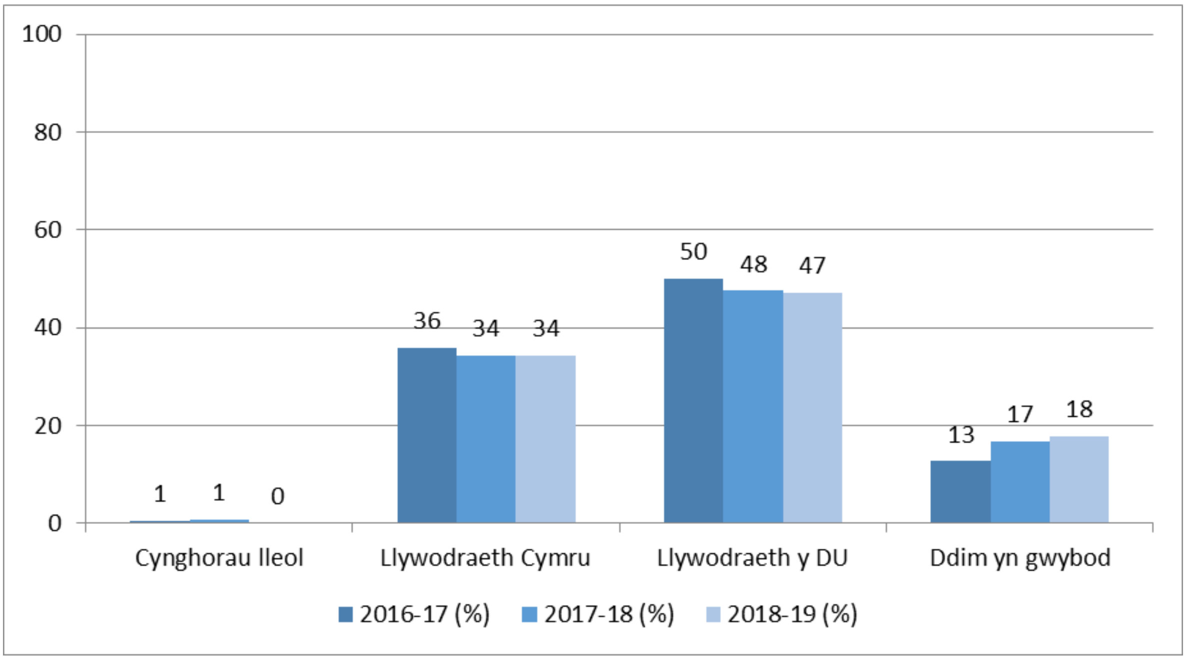

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am dreth ar deithiau awyr (1,319 yn 2016-17; 851 yn 2017-18; 859 yn 2018-19).

12.2 Yn 2018-19, <u>nid</u> oedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir mai Llywodraeth y DU sydd â'r rheolaeth fwyaf dros lefelau'r dreth ar deithiau awyr o Gymru yn ôl oedran, cyrhaeddiad addysgol neu ranbarth.

12.3 Rhwng 2016-17 a 2018-19, bu cynnydd sylweddol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd nad oeddent yn gwybod faint o reolaeth sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar deithiau awyr (Ffigur 23). Dylid nodi, yn ystod y cyfnod hwn, fod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi astudiaeth i'r posibilrwydd o ddatganoli'r Doll

Teithwyr Awyr i Gymru[11] a bod Pwyllgor Materion Cymreig Senedd y DU wedi cynnal ymchwiliad[12].

Ffigur 23: Faint o reolaeth ydych chi'n meddwl sydd gan Lywodraeth Cymru dros dreth ar deithiau awyr o Gymru?

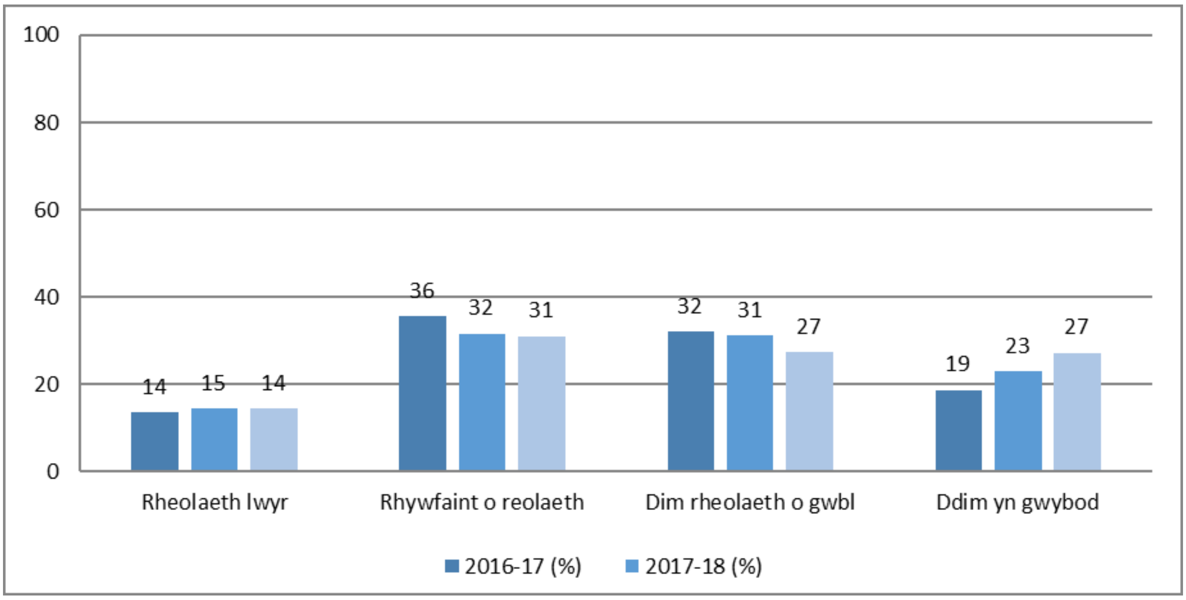

Sylfaen: Ymatebwyr Arolwg Cenedlaethol Cymru a oedd wedi clywed am dreth ar deithiau awyr (1,319 yn 2016-17; 851 yn 2017-18; 859 yn 2018-19).

[11] Northpoint Aviation (2017)

[12] Pwyllgor Materion Cymreig Tŷ'r Cyffredin (2019)

13. Cysylltiad rhwng refeniw trethi a gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru

13.1 Gofynnwyd i ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru faint o'r arian a godir o drethi yng Nghymru y byddent yn disgwyl ei weld yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru (fel ysgolion, ysbytai a gwasanaethau eraill).

13.2 Rhwng mis Mehefin 2018 a mis Mawrth 2019, gostyngodd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir y byddai'r 'cyfan ohono' yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru o 29 y cant i 24 y cant (Tabl 4).

Tabl 4: Faint o'r arian a godir o drethi yng Nghymru y byddech chi'n disgwyl ei weld yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru (fel ysgolion, ysbytai a gwasanaethau eraill)?

Ymateb	Canran yr ymatebwyr Mehefin 2018 [a]	Canran yr ymatebwyr Mawrth 2019 [a]
Y cyfan ohono	29	24
Y rhan fwyaf ohono	43	49
Rhywfaint ohono	25	20
Dim ohono	1	1
Ddim yn gwybod	*3*	*6*

Sylfaen: Holl ymatebwyr Arolwg Omnibws Cymru (1,006 Mehefin 2018; 1,001 Mawrth 2019)
(a) Mae'n bosibl na fydd y cyfanswm yn cyfateb i 100 y cant yn union oherwydd talgrynnu

13.3 Ym mis Mawrth 2019, roedd gwahaniaethau arwyddocaol yng nghyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir y byddai'r holl arian a godir o drethi yng Nghymru yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, yn ôl oedran ond nid yn ôl grŵp economaidd-gymdeithasol na rhanbarth

13.4 Roedd cyfran yr ymatebwyr a ddywedodd yn gywir y byddai'r holl arian a godir o drethi yng Nghymru yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru yn uwch ymhlith y rhai 55+ oed (30 y cant) a 35-54 oed (26 y cant) nag ymhlith y rhai 16-34 oed (16 y cant).

14. Atodiad A: Methodoleg

Arolwg Cenedlaethol Cymru

14.1 Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru yn cynnwys cyfweliadau wyneb yn wyneb â sampl gynrychioliadol o ryw 11,000 o oedolion 16 oed a throsodd a ddewisir ar hap, ac fe'i cynhelir drwy gydol y flwyddyn.

14.2 Bob blwyddyn, dewisir sampl o gyfeiriadau ar hap o restr gyfeiriadau'r Post Brenhinol. Wedyn, cynhelir cyfweliadau arolwg wyneb yn wyneb ag un oedolyn a ddewisir ar hap o bob aelwyd a ddewisir. Ni chaniateir cyfnewid cyfeiriadau nac unigolion.

14.3 Mae'r sampl ym mhob awdurdod lleol yn gymesur, fwy neu lai, â maint poblogaeth yr awdurdod lleol, gyda maint sampl effeithiol lleiaf o 250 yn yr awdurdodau llai o faint a maint sampl effeithiol o 750 ym Mhowys. Caiff y canlyniadau eu pwysoli er mwyn cynrychioli'r boblogaeth o oedolion yng Nghymru.

14.4 Gwneir y gwaith maes ar gyfer Arolwg Cenedlaethol Cymru gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol.

14.5 Gofynnwyd cwestiynau am ddatganoli trethi i is-sampl o 2,544 o ymatebwyr yn 2016-17; 1,856 o ymatebwyr yn 2017-18; a 1,926 o ymatebwyr yn 2018-19.

Arolwg Omnibws Cymru

14.6 Bwriedir i sampl Arolwg Omnibws Cymru gynrychioli'r boblogaeth breswyl yng Nghymru sy'n 16 oed a throsodd. Cynhelir yr arolygon bedair gwaith y flwyddyn – ym mis Mawrth, mis Mehefin, mis Medi a mis Tachwedd – a defnyddir sampl newydd bob tro. Yr uned samplu yw Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is, a dewisir 69 o bwyntiau cyfweld ledled Cymru â thebygolrwydd sy'n gymesur â'r boblogaeth breswyl, ar ôl eu haenu yn ôl awdurdod unedol a grŵp cymdeithasol.

14.7 Ym mhob pwynt samplu, defnyddir rheolaethau cwota demograffig o oedran a dosbarth cymdeithasol o fewn y rhywiau i ddewis ymatebwyr. Gosodir y cwotâu i ddangos proffil demograffig unigol pob pwynt a ddewisir.

14.8 Mae'r data wedi eu pwysoli yn ôl grŵp oedran o fewn y rhywiau o fewn grŵp awdurdodau unedol er mwyn rhoi'r nifer cywir o achosion o fewn cyfanswm Cymru i bob cell a gafwyd o ganlyniadau Cyfrifiad 2011.

14.9 Dewisir sampl newydd o leoliadau cyfweld ac unigolion ar gyfer pob arolwg ac ni chaiff mwy nag un unigolyn o bob aelwyd ei gyfweld. Cynhelir y cyfweliadau wyneb yn wyneb yng nghartrefi'r ymatebwyr gan ddefnyddio technoleg CAPI (Cyfweliadau Personol â Chymorth Cyfrifiadur).

14.10 Gwnaed y gwaith maes ar gyfer cam mis Mehefin 2018 rhwng 4 a 17 Mehefin 2018 (cwblhawyd 1,006 o gyfweliadau); cynhaliwyd cam mis Mawrth 2019 rhwng 25 Chwefror a 10 Mawrth 2019 (cwblhawyd 1,001 o gyfweliadau); a chynhaliwyd cam mis Mehefin 2019 rhwng 3 ac 21 Mehefin 2019 (cwblhawyd 1,025 o gyfweliadau);

Samplu cwota cyfrannol

14.11 Pan gaiff data arolwg eu profi i weld a ydynt yn ystadegol arwyddocaol, tybir bod y sampl a geir yn cynrychioli hapsampl o'r boblogaeth berthnasol. Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru yn defnyddio hapsamplu, tra bod Arolwg Omnibws Cymru yn defnyddio samplu cwota cyfrannol. A bod yn fanwl gywir, ni ellir pennu arwyddocâd ystadegol gwirioneddol ar gyfer y dull samplu olaf. Felly, mae gwahaniaethau 'arwyddocaol' sy'n seiliedig ar ddata o Arolwg Omnibws Cymru yn cyfeirio at wahaniaeth arwyddocaol ffug-ystadegol ar 95 y cant o'r lefel hyder. Golyga hyn, pe bai'r arolwg yn defnyddio hapsampl, y byddai'r debygoliaeth o gael y canfyddiad ar hap yn llai nag un mewn 20.

Dadansoddiad chi-sgwâr

14.12 Mae'r prawf chi-sgwâr wedi ei ddefnyddio yn y dadansoddiad i bennu a yw'r gydberthynas a welir rhwng dau newidyn categorïaidd yn y sampl yn debygol o adlewyrchu cysylltiad gwirioneddol yn y boblogaeth (h.y. cyfanswm y boblogaeth o oedolion sy'n preswylio yng Nghymru sy'n 16 oed a throsodd).

Diffiniad o ranbarthau

14.13 Mae Tabl A.1 isod yn dangos pa awdurdodau unedol yng Nghymru sy'n ffurfio'r rhanbarthau a ddefnyddiwyd wrth ddadansoddi'r data o Arolwg Cenedlaethol Cymru ac Arolwg Omnibws Cymru.

Tabl A.1: Diffiniad o ranbarthau

Rhanbarth	Awdurdodau unedol
Gogledd Cymru	Ynys Môn Gwynedd Conwy Sir Ddinbych Sir y Fflint Wrecsam
Canolbarth a Gorllewin Cymru	Ceredigion Powys Sir Benfro Sir Gaerfyrddin
Bae Abertawe	Abertawe Castell-nedd Port Talbot Pen-y-bont ar Ogwr
Cymoedd	Rhondda Cynon Taf Merthyr Tudful Caerffili Blaenau Gwent
Caerdydd a De-ddwyrain Cymru	Bro Morgannwg Caerdydd Casnewydd Torfaen Sir Fynwy

Diffiniad o gyrhaeddiad addysgol

14.14 Mae Tabl A.2 isod yn rhoi diffiniad o'r dosbarthiadau o gyrhaeddiad addysgol a ddefnyddiwyd wrth ddadansoddi'r data o Arolwg Cenedlaethol Cymru.

Tabl A.2: Diffiniad o gyrhaeddiad addysgol

Cyrhaeddiad addysgol	Diffiniad
Gradd neu gymhwyster uwch	Gradd ôl-raddedig (e.e. MSc, PhD) Gradd gyntaf (e.e. BA, BSc, B. Ed.) neu gymhwyster cyfatebol
Cymhwyster islaw lefel gradd	HNC / HND / BTEC Uwch, neu gymhwyster cyfatebol Cymwysterau Safon Uwch / UG neu gymwysterau cyfatebol Prentisiaethau crefft Lefel O / TGAU graddau A-C neu gymwysterau cyfatebol Lefel O / TGAU graddau D-G neu gymwysterau cyfatebol Cymwysterau eraill
Dim cymwysterau	Dim cymwysterau

Diffiniad o grwpiau economaidd-gymdeithasol

14.15 Mae Tabl A.3 isod yn rhoi diffiniad o'r dosbarthiadau o grwpiau economaidd-gymdeithasol a ddefnyddiwyd wrth ddadansoddi'r data o Arolwg Omnibws Cymru.

Tabl A.3: Diffiniad o grwpiau economaidd-gymdeithasol

Grŵp economaidd-gymdeithasol	**Diffiniad**
ABC1	
A	Rheoli, gweinyddol neu broffesiynol uchel
B	Rheoli, gweinyddol neu broffesiynol canolradd
C1	Goruchwyliol, clercol a rheoli, gweinyddol neu broffesiynol iau
C2DE	
C2	Gweithwyr llaw medrus
D	Gweithwyr llaw gyda rhywfaint o sgiliau neu heb sgiliau
E	Pensiynwyr y wladwriaeth, gweithwyr achlysurol neu ar y radd isaf, pobl ddi-waith gyda budd-daliadau gwladol yn unig

15. Atodiad B: Holiaduron

Arolwg Cenedlaethol Cymru

Gellir gweld yr holiaduron llawn ar gyfer Arolwg Cenedlaethol Cymru, gan gynnwys y modiwlau ar ddatganoli trethi, drwy ddilyn y dolenni canlynol: Arolwg Cenedlaethol Cymru: Holiaduron

Arolwg Omnibws Cymru

15.1 Roedd y cwestiynau ychwanegol a gomisiynwyd ar gyfer camau mis Mehefin 2018 a mis Mawrth 2019 Arolwg Omnibws Cymru (Beaufort Research Ltd.) fel a ganlyn:

C1. A ydych chi'n ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019?

- Ydw
- Nac ydw
- Ddim yn gwybod

OS ATEBWYD 'YDW' YN C1

C2. Sut gwnaethoch chi ddod yn ymwybodol o hyn? [Peidiwch ag awgrymu atebion – rhowch god ar gyfer pob peth a nodir]

GOFYNNWCH I BAWB

C3. A ydych chi'n ymwybodol bod Llywodraeth Cymru eisoes yn gosod rhai trethi yng Nghymru, sef y Dreth Trafodiadau Tir (Treth Dir y Dreth Stamp yn Lloegr) a'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi (Treth Dirlenwi yn Lloegr)?

- Ydw
- Nac ydw
- Ddim yn gwybod

C4. Faint o'r arian a godir o drethi yng Nghymru y byddech yn disgwyl ei weld yn mynd tuag at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru (fel ysgolion, ysbytai a gwasanaethau eraill)? Un cod

- Y cyfan ohono
- Y rhan fwyaf ohono
- Rhywfaint ohono
- Dim ohono
- Ddim yn gwybod

15.2 Roedd y cwestiwn ychwanegol a gomisiynwyd ar gyfer cam mis Mehefin 2019 Arolwg Omnibws Cymru (Beaufort Research Ltd.) fel a ganlyn:

C1. A ydych chi'n ymwybodol o'r ffaith y bydd Llywodraeth Cymru yn gallu gosod cyfraddau treth incwm gwahanol yng Nghymru o 6 Ebrill 2019?

- Ydw
- Nac ydw
- Ddim yn gwybod

16. Atodiad C: Gwybodaeth gefndirol am drethi'r DU a threthi a ddatganolwyd i Gymru

Y Dreth Trafodiadau Tir

16.1 O fis Ebrill 2018, disodlwyd treth dir y dreth stamp gan y Dreth Trafodiadau Tir a gesglir gan Awdurdod Cyllid Cymru er mwyn cefnogi gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Mae'r dreth newydd yn gyson, fwy neu lai, â threth dir y dreth stamp. Fodd bynnag, gall Llywodraeth Cymru bennu'r trothwyon, y bandiau a'r cyfraddau a ddefnyddir. Mae newidiadau penodol hefyd wedi'u gwneud er mwyn symleiddio'r dreth a'i gwneud yn decach, gwella ei heffeithlonrwydd a'i heffeithiolrwydd a chanolbwyntio'n fwy ar anghenion a blaenoriaethau Cymru (Llywodraeth Cymru, 2019e).

Y Dreth Gwarediadau Tirlenwi

16.2 O 1 Ebrill 2018, disodlwyd y dreth dirlenwi gan y Dreth Gwarediadau Tirlenwi yng Nghymru. Yn debyg i'r dreth dirlenwi, mae'r dreth gwarediadau tirlenwi yn dreth ar waredu deunydd fel anfon gwastraff i safleoedd tirlenwi ac fe'i codir yn ôl pwysau. Fe'i telir gan weithredwyr safleoedd tirlenwi, sy'n trosglwyddo'r costau hyn i weithredwyr gwastraff drwy eu ffi glwyd. Hyd at 31 Mawrth 2018, cafodd treth dirlenwi ei chasglu a'i rheoli yng Nghymru gan CThEM ar ran Llywodraeth y DU. Mae'r dreth bellach yn cael ei chasglu a'i rheoli gan Awdurdod Cyllid Cymru (Llywodraeth Cymru, 2019d) ac fe'i defnyddir i gefnogi gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Treth Incwm

16.3 O fis Ebrill 2019, cafodd Treth Incwm a delir gan drethdalwyr yng Nghymru ei datganoli'n rhannol i Lywodraeth Cymru. Golyga hyn fod gan Lywodraeth Cymru y pŵer bellach i amrywio cyfraddau treth incwm (yn amodol ar gymeradwyaeth y Cynulliad Cenedlaethol fel rhan o'i broses pennu'r gyllideb flynyddol) ym mhob band treth a delir gan drethdalwyr yng Nghymru neu eu cadw ar yr un lefel â'r cyfraddau treth incwm a delir yn Lloegr a Gogledd Iwerddon.

16.4 Llywodraeth y DU sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am lawer o agweddau ar dreth incwm o hyd, gan gynnwys bandiau treth incwm a'r trothwy lwfans personol, a bydd

y dreth yn parhau i gael ei chasglu gan CThEM, sef awdurdod treth, taliadau a thollau'r DU (Tipples a Morgan, 2019; Llywodraeth Cymru, 2018).

Y Dreth Gyngor

16.5 Mae'r dreth gyngor yn dreth ar eiddo domestig a osodir gan awdurdodau lleol er mwyn casglu digon o refeniw i ddarparu gwasanaethau awdurdod lleol. Mae hyn yn cynnwys elfennau ar gyfer y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol, awdurdod yr heddlu a, lle y bo'n gymwys, y gymuned leol neu gyngor y dref. Fe'i cyfrifir ar sail band y dreth gyngor a roddir i bob annedd ym mhob awdurdod lleol, y caiff pob un ohonynt ei ddosbarthu i un o naw band prisio A i I (Llywodraeth Cymru, 2019c).

16.6 Mae bil Treth Gyngor llawn yn seiliedig ar o leiaf ddau oedolyn yn byw mewn eiddo. Yn dibynnu ar nodweddion yr eiddo neu'r aelwyd, efallai y bydd talwyr biliau yn gymwys i gael disgownt neu ostyngiad yn eu biliau.

Treth ar Werth (TAW)

16.7 Mae Treth ar Werth (TAW) yn dreth drafodiadau a godir ar werthu nwyddau a gwasanaethau ac a osodir gan Lywodraeth y DU. Mae'r gwaith o weinyddu, casglu a gorfodi TAW yn cael ei wneud gan CThEM. Codir TAW ar y rhan fwyaf o nwyddau a gwasanaethau, er bod rhai, megis yswiriant, cyllid a mathau penodol o addysg a hyfforddiant, sydd wedi'u heithrio.

16.8 Mae tair cyfradd TAW: cyfradd safonol TAW a godir ar y rhan fwyaf o nwyddau a gwasanaethau yw 20 y cant; codir cyfradd is o 5 y cant ar danwydd a phŵer domestig, ac eitemau eraill megis cynhyrchion arbed ynni domestig a seddi plant mewn ceir; a chyfradd sero sy'n gymwys i fusnesau penodol, gan gynnwys dillad ac esgidiau plant, llyfrau a phapurau newydd, a rhai bwydydd a diodydd (Llywodraeth Cymru, 2019b).

Treth ar alcohol – Toll Alcohol

16.9 Mae'r rhan fwyaf o gynhyrchion sy'n cynnwys alcohol yn agored i gyfres o dollau cartref; naill ai toll gwirodydd, toll gwinoedd, toll cwrw neu doll seidr a pherai. Cesglir y tollau hyn gan CThEM ac fe'u codir ar wneuthurwyr a mewnforwyr. Codir TAW ar alcohol hefyd. Caiff cyfradd tollau alcohol ei haddasu'n flynyddol gan Ganghellor y Trysorlys fel rhan o'r Gyllideb, gyda newidiadau yn dod i rym y diwrnod hwnnw o dan delerau Deddf Casglu Trethi Dros Dro 1968.

16.10 Yng Nghymru, cafodd Deddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris am Alcohol) (Cymru) 2018 Gydsyniad Brenhinol ym mis Awst 2018 a disgwylir iddi ddod i rym ym mis Mawrth 2020. Er y bydd y Ddeddf yn cyflwyno isafbris am werthu a chyflenwi alcohol yng Nghymru, dylid nodi nad yw hwn yn dreth ar alcohol.

Treth ar deithiau awyr

16.11 Mae Toll Teithwyr Awyr yn dreth a godir ar deithwyr sy'n hedfan o'r DU ac mae'n gymwys i hediadau pellter byr a phellter hir. Datganolwyd Toll Teithwyr Awyr yn llawn i'r Alban yn 2018, gyda hediadau pellter hir yn cael eu datganoli i Ogledd Iwerddon yn 2012. Mae'n fater a gedwir yn ôl yng Nghymru sy'n golygu, felly, mai Llywodraeth y DU sy'n gosod cyfraddau Toll Teithwyr Awyr ar gyfer Cymru a Lloegr. Mae CThEM yn amcangyfrif bod Cymru yn cyfrannu £11 miliwn mewn Tollau Teithwyr Awyr i Drysorlys y DU, sy'n cyfateb i 0.4% o gronfeydd wrth gefn Toll Teithwyr Awyr y DU (Pwyllgor Materion Cymreig Tŷ'r Cyffredin, 2018).

16.12 Mae Llywodraeth Cymru wedi galw'n gyson i Doll Teithwyr Awyr gael ei datganoli i Gymru. Yn 2012, cyhoeddodd Comisiwn Silk ei gynigion ar gyfer datganoli pwerau cyllidol i Gymru ac argymhellodd y dylid datganoli cyfraddau Toll Teithwyr Awyr ar gyfer hediadau pellter hir, fel yng Ngogledd Iwerddon, ac ystyried ymhellach y posibilrwydd o ddatganoli'r doll yn llawn yn y dyfodol.

16.13 Yn 2016, cadarnhaodd Llywodraeth y DU nad oedd yn bwriadu datganoli Toll Teithwyr Awyr i Gymru am y byddai'n ystumio'r farchnad oherwydd agosrwydd maes awyr Caerdydd i feysydd awyr eraill yn y DU, yn arbennig Bryste. Lluniodd Llywodraeth Cymru adroddiad ym mis Mehefin 2017 a heriodd asesiad Llywodraeth y DU ac, yn fwy diweddar, cynhaliodd Pwyllgor Materion Cymreig Senedd y DU ymchwiliad ‘Datganoli Toll Teithwyr Awyr i Gymru’. Argymhellodd adroddiad y Pwyllgor, a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2019, y dylid datganoli Toll Teithwyr Awyr i Gymru. Galwyd ar Lywodraeth y DU i nodi cynlluniau ar gyfer gwneud hynny erbyn 2021 (Tipples, 2019).

17. Cyfeiriadau

Ifan, G. a Poole, E. G. (2018) Y Sylfaen Drethu Gymreig. Risgiau a Chyfleoedd ar ôl Datganoli Cyllidol*.* Caerdydd: Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

Llywodraeth Cymru (2017) Fframwaith Polisi Trethi. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd: 29 Tachwedd 2019].

Llywodraeth Cymru (2018) Cyfraddau Treth Incwm yng Nghymru. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd: 26 Tachwedd 2019].

Llywodraeth Cymru (2019) Arolwg Iechyd Cymru prif ganlyniadau: Ebrill 2018 i Mawrth 2019. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd: 24 Mehefin 2019].

Llywodraeth Cymru (2019a) Cynllun Gwaith Polisi Trethi Llywodraeth Cymru 2019. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd: 25 Tachwedd 2019].

Llywodraeth Cymru (2019b) Treth Ar Werth (TAW). Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd 24 Tachwedd 2019).

Llywodraeth Cymru (2019c) Statistical First Release: Council Tax Levels in Wales: 2019-20. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd 25 Tachwedd 2019].

Llywodraeth Cymru (2019d) Ystadegau'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi: Ebrill i Mehefin 2019. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd 25 Tachwedd 2019].

Llywodraeth Cymru (2019e) Treth Trafodiadau Tir. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Cyrchwyd 26 Tachwedd 2019].

Northpoint Aviation (2017) Devolution of Air Passenger Duty to Wales. Llundain: Northpoint Aviation Services Ltd. [Cyrchwyd: 21 Hydref 2019].

Owens. N. a Jones, I. (2019) *Dealltwriaeth y cyhoedd o ddatganoli trethi: adroddiad sylfaenol*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru.

Prifysgol Bangor (2017) Gwaith Craffu a Sicrhau Annibynnol ar Ragolygon Trethi Datganoledig i Gymru. Adroddiad Terfynol: Hydref 2017. Bangor: Prifysgol Bangor.

Pwyllgor Materion Cymreig Tŷ'r Cyffredin (2018) Submissions wanted on the Devolution of Air Passenger Duty to Wales. Llundain: Senedd y DU. [Cyrchwyd: 26 Tachwedd 2019].

Pwyllgor Materion Cymreig Tŷ'r Cyffredin (2019) Devolution of Air Passenger Duty to Wales. Fifth Report of Session 2017-19. Llundain: Tŷ'r Cyffredin. [Cyrchwyd: 2 Tachwedd 2019].

Revenue Scotland (2017) Air Departure Tax. Caeredin: Revenue Scotland. [Cyrchwyd: Medi 2019]

Seely, A. (2017) Alcohol taxation and the pub trade. House of Commons Library Briefing Paper, No. 1373. Llundain: Senedd y DU.

Tipples, C. (2019) Toll Teithwyr Awyr. Beth yw'r sefyllfa bresennol yng Nghymru? Caerdydd: Cynulliad Cenedlaethol Cymru. [Cyrchwyd 26 Tachwedd 2019].

Tipples, C. a Morgan, L. (2019) Briff Ymchwil y Senedd – Caiff Cyfraddau Treth Incwm Cymru eu cyflwyno yng Nghymru o fis Ebrill 2019: Beth fydd hyn yn ei olygu i drethdalwyr Cymru? [Ar-lein]. Caerdydd: Cynulliad Cenedlaethol Cymru. [Cyrchwyd 26 Tachwedd 2019].